

30 RAMAZAN 40 TAVSİYE

YUSUF ÖMEROĞLU

30 Ramazan 40 Tavsiye

Yusuf Ömeroğlu

30 Ramazan
40 Tavsiye

Yusuf ÖMEROĞLU

30 Ramazan 40 Tavsiye

Yusuf ÖMEROĞLU

IŞIK
YAYINLARI

30 RAMAZAN 40 TAVSİYE

Editör
Ali BUDAK

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-278-338-6

Yayın Numarası
499

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Temmuz 2009

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

İkinci Bölüm

RAMAZAN AYINDA "KAZANANLAR" VE RAMAZAN GECELERİ

GİRİŞ

Oruç, ferde, ruha ve cemiyete kazandırdığı pek çok özelliği olan bir ibadettir. O, aynı zamanda sevabını ve karşılığını yalnızca Allah'ın "Ben vereceğim" dediği, insan nefsine ağır gelen bir ibadettir. Müminler bu ibadetin, Kur'ân'ın indirildiği Ramazan ayında yerine getirilmesiyle kendilerini adeta manevi bir iklimde seyahat ediyormuş gibi hissederler.

İşte bu manevi seyahatin en verimli bir şekilde değerlendirilmesi mümin için çok önemlidir. Çünkü Ramazan ayı içinde, Kadir gecesi gibi bin aydan hayırlı olduğu açık bir şekilde Kur'ân'da bildirilen bir gece bulunmaktadır. Ve Ramazan ayında kazanç, bire bindir. Bir tek Ramazan, seksen sene bir ömür semerâtını kazandırabilir. Evet, Ramazan uhrevî hâsılat için gayet verimli bir zemindir.

Böyle bir konuyu niçin seçtiğimizi de belirtelim:

İbadete karşı hırslı olan müminlerden en çok işittiğimiz sorulardan biri şu olmuştur: Ramazan ayını en güzel şekilde

geçirmek için ne yapmamız gerekir? Bu soruya bir karşılık olması ümidiyle, Ramazan ayının her bir anı altın değerindeki o değerli zaman dilimlerini eğlence, uyku ve abes işlerle zayi etmemek isteyenleri hayra yönlendirme gayesiyle böyle bir çalışmayı hazırlamış bulunuyoruz.

Son zamanlarda insanların din ve diyanete olan yakınlaşması düşünüldüğünde Ramazan gibi mübarek bir ayda yapılması gerekenleri Rabbimizin ve Allah Resûlü'nün (aleyhissalâtu vesselâm) emir ve tavsiyeleri ile ortaya koymak ve böylece önemli bir boşluğu kapatmak adına önemli bir gayreti ortaya koymak istedik.

Müminler olarak ömrümüz boyu Ramazanlar, birbirini takip edip duruyor. Fakat Rabbimizin rızasını kazanma kuşağında yapılacak amelleri gözetmeden... Her Ramazan yeniden başlayıp yaptığımız hata ve kusurları tekrar ede ede... İşte, bu hususta bir uyarı olması recasıyla böyle bir çalışmayı hazırlamaya gayret ettik.

Ramazan ayına hiç bir şey açısından değil, sadece İslâm'ın rükünlerinden biri olan ve karşılığını Allah'ın vereceğini üstlendiği oruç ibadetini içermesi açısından, bin aydan daha hayırlı olan ve Allah'ın Kur'ân'ı indirdiği ve günahların silineceğine dair garanti olan bir mağfiret ayı olması zaviyesinden bakıldığında, bu ayın her gününü, saatini ve lahzasını ne kadar iyi değerlendirmek gerektiği gün gibi ortaya çıkacaktır. Hatta bu değerlendirme bizzat İki Cihan Serveri ve müminlerin rehberi Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından bizzat yapılmış ise –ki öyledir- o taktirde Ramazan ayını değerlendirmemek büyük bir kayıp olacaktır.

İbn Kayyim'i dinleyelim:[1] "Allah Resûlü'nün (aleyhissalâtu vesselâm) Ramazan ayındaki hayatı şu idi: İbadetlerin her türlüsünü çokça yapmak, Cebrail aleyhisselam ile Kur'ân'ı Ramazan boyu tedarüs etmek, Cebrail ile karşılaştığı zaman insanların en cömerti olması ve cömertlikte sınır tanımaması, adeta esen rüzgârdan daha hızlı olması. Ramazan ayında sadaka, iyilik yapmak (ihsan), Kur'ân tilaveti, Namaz, dua, zikr, itikaf... Allah Resûlü'nün (aleyhissalâtu vesselâm) Ramazan ayında öyle bir ibadet hayatı olurdu ki onun bu hali başka hiç bir zaman görülmezdi. Ramazan ayında zamanının hemen her lahzası ibadet yörüngeli geçerdi." Evet, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) dokuz Ramazan oruç tutmuştu. Çünkü Ramazan orucu hicretin ikinci yılında Şaban ayında farz kılınmıştı. Allah Resûlü de hicretin 11. senesinde Rebiu'l-Evvel'de ebedî âleme irtihal eylemişti. O'nun Ramazan günleri kulluğunun zirve zamanlarıydı.

Öyleyse Ramazan ayının her anını ibadetle verimli bir şekilde geçirmek, bir emir olarak değerlendirilebileceği gibi Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) büyük bir gayretle üzerinde durduğu ve ashabını da değerlendirmeye teşvikte bulunduğu nebevî bir sünnet olarak da telakkî edilmelidir. İşte bu sebepler böyle bir kitapçığı hazırlamaya vesile olmuştur.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Bölümler ve içerdiği hususları şöyle belirtelim:

Birinci bölüm, "**Ramazan ayını ihyâ etmek**" ile ilgilidir. Müminin Ramazan ayına hazırlanırken dikkat etmesi gerekenler ile Ramazan ayını en verimli şekilde geçirebilmek için 40 vesilenin yer aldığı bu bölümde ayrıca Rama-

---

1 *Zadu'l-Meâd*, 2/32

zan ayını hayatımızda büyük bir değişimin başlangıç noktası yapmanın yolları üzerinde durulacaktır.

Kitabın ikinci bölümü **"Ramazan ayında kazananlar ve Ramazan geceleri**" ismini taşımakta olup burada da Ramazan ayında gerçek manada kimlerin kazandığından bahsedilecektir. Ayrıca Ramazan ayında gecelerin nasıl değerlendirileceğinin anlatılacağı bu bölümde Ramazan ayının son on gününün ve Kadir Gecesi'nin fazileti üzerinde durulacaktır. Bunlara ilave olarak Ramazan ayında düşülen bazı hataların tespitinden sonra ona veda etmenin bize neler anlattığına değinilecektir. Ayrıca, bu bölümde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) döneminde Ramazan ayı içinde olan olay ve hâdiseleri de aktararak Ramazan ayının bir aksiyon ve hareket ayı olduğunu tespit etmeye çalıştık. Bu bölüme Ramazan ayının her gününe Allah Resûlü'nün yaptığı dualardan bir demet de eklenmiştir.

Çalışmamızda kaydedilen tespitlerde; şimdiye kadar konu ile ilgili yapılmış vaazlardan, nasihatlerden, seminer ve konferanslardan, değişik dillerde konu ile ilgili yazılan kitaplardan, yaşanmış uygulanmalardan da istifade edilmiştir.

Ramazan ayının değerini hissettirmesi, bu ayı Rabbimizin rızası istikametinde en verimli bir şekilde değerlendirmeye vesile olması niyazıyla…

Gayret bizden, muvaffakiyet Rabbimizdendir.

Yusuf Ömeroğlu

01.06.2009

Birinci Bölüm

RAMAZAN'I YAŞAMAK İÇİN 40 TAVSİYE

RAMAZAN'I YAŞAMAK İÇİN 40 TAVSİYE

Burada, Ramazan ayını en verimli şekilde geçirmeye vesile olacağını düşündüğümüz 40 hususa değineceğiz. Bunların dinimizce tavsiye edilebilir vesileler olduğunu ve yerine getirilmesi gereken, istenilir bir gayeye götürdüğünü başta belirtmemiz gerekir.

Ramazan ayını değerlendirme adına ortaya koyacağımız 40 vesile içinde genel fikir ve değerlendirmeler olabileceği gibi, din görevlilerini, din yolunda hizmeti kendine vazife bilen her Müslüman'ı ilgilendiren teklifler de bulunacaktır. Ayrıca bu vesileler arasında ciddiyetle dinin emirlerine yönelenleri teşvik edici, Kur'ân'a ihtimam etmeye yönlendirici hususlar bulunduğu gibi sadece kadınlara ve çocuklara yönelik değerlendirmeler de bulunmaktadır.

Bu 40 vesileye geçmeden önce dikkat çekmek istediğimiz bir kaç nokta bulunmaktadır:

a) Ramazan ayını ihyâ etmeye yönelik yapılacak teklif-

ler, mümkün mertebe kısa bir şekilde ifade edilmiştir. Bazen açıklamaya ihtiyaç olmadığından teklifin sadece mahiyetini belirtip açıklamasına gerek duymadık.

b) Yapılacak teklif ve değerlendirmeler arasında çok bilinen, malum ve tekrar edilmiş olanlar bulunabileceğini belirtmek istiyoruz. Bunu yapmamızın sebebi, meselenin daha iyi anlaşılabilmesi için tekid ve yineleme gayesidir. Ayrıca meseleyi tam olarak izah edebilmek için de bazı yerlerde tekrarlar olmuştur. Benzer bir teklifin birkaç alanda uygulanabilir olması da yapılan bu tekrarların diğer bir sebebidir. Sevapların kat kat fazlasıyla verileceği böyle bir ayda bazı ibadetlerin tekrar tekrar zikredilmesi de gayet tabiidir.

c) Bu tekliflere yeni bazı değerlendirmeleri eklemek de pekâlâ mümkündür.

d) Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazan'a yetişmek için Recep ve Şaban aylarında dua etmeye başlar ve şöyle derdi: "Allah'ım! Recep ve Şaban aylarını hakkımızda mübarek kıl ve bizleri Ramazan'a ulaştır!"[2] Bundan dolayı diyebiliriz ki, Efendimiz'in Ramazan'ı değerlendirmek için hazırlıkları bir iki ay öncesinden başlamaktaydı. Ramazan ayını tam olarak ihyâ etmek, ona önceden bir hazırlık gerektirmektedir. Manen daha donanımlı ve hazır olduğumuz taktirde Ramazan'ı ihyâ etmek daha müessir bir hal almaktadır.

---

2 Taberani, *Mucemu'l-Evsat*, 4/189; Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, 3/375

RAMAZAN AYINI İHYÂ ETMEK İÇİN 40 VESİLE (TAVSİYE)

1. Ramazan Ayını İki Kez Oruç Tutarak Geçirmek İster misiniz?

Ramazan ayını iki kez oruç tutarak geçirmek ister misiniz? Peki, bu nasıl mümkün olacaktır? Zeyd b. Hâlid'den bildirildiğine göre Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şu ifadeleri adeta Ramazan ayını iki kez oruçlu geçirmenin yolunu anlatır: "Kim bir oruçluya iftar ettirirse o oruçlunun alacağı sevabın aynısı iftar ettirene de yazılır. Ve oruç tutanın sevabından da bir şey eksilmez."[3]

Ramazan ayını iki kez oruçlu geçirmenin, yani oruçlu bir kimseyi iftar ettirmenin bir kaç yolu bulunmaktadır. Bunlardan biri, oruç tutanların yemeklerinin maddi karşılığını karşılamak suretiyle onların iftar etmesine vesile olmaktır. Bir öğün yemek için ortalama olarak verilecek beş Türk lirası, otuz gün boyunca yüz elli Türk lirası yapar. Bu parayı vermek suretiyle

---

3 Tirmizi, *Savm*, 82; İbn Mace, *Sıyam* 45

bu sevaba erişmek mümkündür. Diğer bir şekil de bazı yörelerimizde yapıldığı üzere mescidlerde ve toplu olarak iftarın açıldığı yerlerde bulunan oruçluları iftar ettirmektir.

Tabii ki böyle yerlerde iftardan bir saat önce insanlara, onları ibadete teşvik edecek ve Rabbin rızasını kazandırıcı hususları anlatmayı mümkün kılan programlar yapmak, bu hayrı daha da arttıracaktır. Belirli bir program ve düzen içinde Ramazan ayında ulaşılabilecek bütün yakın, eş ve dostlarımıza ulaşıp onların iftar etmelerini sağlamak, talebe evlerinde veya yurtlarda kalan öğrencileri iftar ettirmek de Ramazan ayında iki kez oruç tutma sevabını beraberinde getirecek önemli vesilelerdendir.

Komşuları, akrabayı ve aile fertlerini kendi evinde iftar ettirmek, içinde sıla-i rahm ve iyilik yapmanın sevabını da barındıran, aynı zamanda iki kez oruç tutma sevabını da beraberinde getirecek amellerdendir.

2. Yardıma Muhtaç Kimseler İçin Sadaka Kutuları

Kalpleri hayır yollarına meyilli ve hazır olanlar, bu ay boyunca iyilik ve yardım yapmak isteyenler, bulacakları küçük münasebetler ile Ramazan ayını verimli bir şekilde geçirebilirler. Ev ve iş yerlerine koyacakları küçük sadaka kutuları ile bir şekilde ilişki içinde olduğu kimselerin himmetini toplayıp yardıma muhtaçlara ulaştırmak bunun müşahhas bir örneğini oluşturur.

Basit görülebilecek bu yolla aslında ciddi yardımlar yapılabilir. Yeter ki insan bu yardımı içinden gelerek yapsın ve insanlar buna teşvik edilsin.

Müslüman'ın yardımına koşmak ve "bir cesedin azaları gibi"[4] olduğumuzu göstermek için bundan daha güzel bir vesile olabilir mi?

3. Gönüllü Olarak Vakıf ve Derneklerle Yardım Dağıtmak

Ramazan ayı dört haftadan oluşmaktadır. Her hafta sonları özellikle genç olanlar, Allah yoluna adanmış hizmet sevdalısı Müslümanlar, yardımları dağıtmak ve fakirlere iftar yaptırmak üzere yardım yapan kuruluşlarla birlikte hareket edebilirler. Hatta hiç bilmediği yerlere giderek fakir ve ihtiyaç içindeki insanların sıkıntılarını paylaşabilirler. Ellerinden gelen yardımı esirgemez ve gereken yardımı onlara ulaştırırlar. Günümüzde ihtiyaç sahiplerine yardım yapan kuruluşların sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Bu dernek ve müesseselerle irtibata geçip gönüllü olarak onlarda toplanan yardımları dağıtmak vazifesini üstlenmek, Ramazan ayına ayrı bir hava katacak ve sevabımızı kat kat arttıracaktır.

Mübarek Ramazan ayını, oruç tutuyoruz diye miskin miskin evde çocuk çolukla oturarak geçirmemek gerekir. Zira Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hayatına baktığımız zaman Ramazan ayında oruçlu olarak pek çok önemli hâdisenin varlığına şahit olmaktayız. Kalplerin Allah'a yönelmesi için özellikle kalbi Cennet'e müteallik gençlerin, kendini genç hissedenlerin, gençliğin fizikî özelliklerde değil fikirde ve harekette olduğunu bilen, bunu vicdanında duyanların dikkat etmesi gereken bu vesile ile Ramazan ayımızı çok farklı geçirebiliriz.

---

4 Bkz. Buhari, *Edeb*, 27; Müslim, *Birr* 66

4. Yardıma Muhtaç Kimselerin Kaldığı Kurumları Ziyaret Etmek

Dine hizmeti gaye edinmiş, hayır yapmaya istekli herkesin, kimsesizlerin bulunduğu yurtları, dâru'l-acezeleri, talebe yurtlarını, öğrenci evlerini, bakımevlerini, kısaca yardıma muhtaç kimselerin bakımını üstlenen yerlerde bulunan insanları, hangi dinden olurlarsa olsunlar ziyaret etmeleri, küçük de olsa bir ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaları, Ramazan ayında yerine getirilebilecek önemli bir hayır yoludur. O insanlarla beraber oturmak, sohbet etmek, onlara kitap gibi hediyeler takdim etmek, maddi ihtiyaçlarını uygun bir tarzda gidermeye çalışmak hayır yollarını araştıran her inananın dikkatle değerlendirmesi gereken adımlardır.

Özellikle bu yerlerde bulunan gençler, kendilerinin terk edildiği fikrine kapılıp etrafındaki bütün insanları ve özellikle de inançlarını yaşamaya özen gösterenleri kusurla itham edebilirler. Genç olmanın verdiği bir heyecanla bu şekilde düşünebilirler. Bu kimseler arasında ibadetten habersiz, Allah'a uzak kimseler varsa onların bu hallerinin bir sorumlusu da onların yardımına koşmayan insanlar olduğu bilinmelidir. Bu hususta din farkı gözetmeden her ihtiyaç sahibine ilgi göstermeli, onların hidayete ermelerine vesile olmak için canla başla çalışmalıyız. Bu, aynı zamanda "*bu dünyada insanların sıkıntılarını gideren kimsenin ahiret sıkıntılarından birinin Allah tarafından izale edileceğini*"[5] bildiren Peygamber Efendimiz'in sünnetine ittibanın bir işareti olacaktır.

---

5 Buhari, *Mezalim*, 4; Müslim, *Birr*, 58

5. Televizyon ve İnternetin Zararlarından Şikâyetçi İseniz Bir Fırsat

Evinizde televizyon, video, bilgisayar ve internet gibi iletişim araçlarının zararlarından şikâyet ediyorsanız, Ramazan ayı bu şikâyetlerinizden kurtulmanız için önemli bir vesile olabilir. Mübarek Ramazan ayı hatırına bu iletişim vasıtalarından uzaklaşmak ve Rabbe ulaşmanın yollarını aramaya yönelik arayışlara girmek adına çocuğumuz ve eşimizle, bütün aile fertlerimizle bir antlaşma yapmamız, Ramazan ayının değerini bize ve aile fertlerimize hissettirecek önemli bir vesiledir.

Nefis terbiyesi adına bir ay için –hem de böyle mübarek bir ayda- fedakârlık yapmayacak bir ailenin senenin diğer aylarında ne yapması beklenebilir ki? Kalplerin iyiliğe müheyya olduğu, şeytanların da zincire vurulduğu bir ayı nefis terbiyesi adına değerlendiremez isek hayatımızın hiç bir zamanında bu manada bir ilerleme kaydedemeyeceğiz demektir.

Mümin, kalbine samimi olarak bağlanmalı ve yardımı sadece Allah'tan istemelidir. O zaman hem Allah'tan hem de aile fertlerinden yardım görecek, bu noktada çevresindeki insanların da kendisine mütâbaat ettiğini hissedecektir. Unutmamalıdır ki, insanlara doğru dürüst örnek olma gibi bir görevimiz de bulunmaktadır.

Böyle yaptığımız zaman çocuklarımıza ve eşlerimize karşı tuzak kurmuş olan insî ve cinnî şeytanların şerlerine karşı da tedbirimizi almış olacağız.

Bu mübarek ay içinde insanı Allah'tan uzaklaştıran ve nefsî temayülleri harekete geçirecek her türlü gazete, dergi

ve mecmuayı da kendimizden ve evimizden uzak tutmalıyız. Sesli iletişim araçlarının yanı sıra görsel iletişime yönelik olup bizi Rabbimizin rızasından uzaklaştıracak her türlü araca karşı uzak durmak da bu vesile içinde değerlendirilebilecek önemli bir husustur. Bunları okumak mübah olsa bile Büyük İslâm âlimlerinin ve Allah dostlarının hayatlarına baktığımızda bu ay içinde kendilerini dünyaya kaydıracak hemen her şeyden uzak durduklarına, sadece Kur'ân okuyup ibadete yöneldiklerine ve gece kıyamına ehemmiyet verdiklerine şahit oluyoruz.

En azından sadece bir ay boyunca sesli ve görsel iletişim araçlarına uzak durmaya ne dersiniz?

6. İftar Vaktini Dua ile Beklemek

İftar vakitleri, ezan okunmadan önceki dakikalar, çok değerli zaman dilimleridir. Pahalı vakitleri iyi değerlendirmek gerekir. Bu vakitler dua, zikir ve Allah'tan afv ve bağışlanma dilemek ile geçirilmelidir. Zira bu dakikalar, duaların kabul edildiği isticabe saatlerindendir.

İftar vaktine yakın zamanlarda oruç tutan Müslüman, nefsi bayağı terbiye edilmiş bir halde bulunur. Az daha ilerlese manen büyük basamaklar atlayacak bir hale gelebilir. Ama ne yazık ki iftar etmeden önceki son dakikalar genelde, yemeğin nasıl yapıldığı, iftara nereden nasıl gelindiği, nasıl gidileceğini konu alan konuşmalarla, insana sevap kazandırmayacak, hatta sevap kazandıracak amellerin üzerini örten meşguliyetler ile geçmekte, adeta heba edilmektedir. Duaların kabule en yakın olduğu bu çok değerli dakikaları niçin ellerimizi açarak tazarru ve niyazda bulunmakla geçir-

miyoruz ki? Evet, bu dakikaların kendini Allah'a salıverme dakikaları olduğunu bilerek değerlendirmek de önemli bir vesile olarak karşımızda durmaktadır.

7. İftarı Anne-Baba ile Açmak, Onlara Yakın Olmak

Bu mübarek ayda anne-babaya iyilik yapmak, onlara yakın olmak, ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak, onlara itaat etmek ve iftarı onlarla beraber yapmaya ayrı bir önem vermek, bu ayda eda edilecek bir hayır yoludur. Ramazan ayında yapılacak bu tür bir ibadet, başka zamanlara kıyasla çok daha fazla sevap kazandıracaktır.

Özellikle gençlerden bazıları iftarlarını çoğunlukla evinde, arkadaşlarının ve dostlarının yanında açmakta, anne babalarına gereken ilgiyi göstermemekte ve onlarla iftar yapmaya ehemmiyet vermemektedirler. Allah'a ibadetten sonra en büyük iyilik olarak Kur'ân'da ifade buyrulan "anne babaya iyilik" hususu[6] Allah'a yakın olmanın en önemli yollarından biri olduğu gibi çok önemli bir ibadettir de.

Evin gelini ve kızı gündüz ve gece uyku ile veya Kur'ân okuyarak vakit geçiriyor, iftar ve sahur işlerini annesine havale ediyorsa, bu durum hiç bir zamana özellikle de Ramazan ayına yaraşmayan bir davranıştır.

8. Geceleri Az Uyuyarak Değerli Zaman Dilimlerini Değerlendirmek

Ramazan gecelerinin bir miktarında uykuya yer ayırmak gerekir. Böyle yapıldığı taktirde sabah namazından güneşin

[6] Bkz. İsrâ, 17/23

doğmasına kadarki zaman veya sahurdan önceki zaman gibi çok değerli vakitleri daha verimli bir şekilde değerlendirmenin yolu açılacaktır. Aksi taktirde bütün geceyi uyumayarak geçiren kimse mesela sabah namazından güneş doğana kadar olan o kutlu zamanı uyuyarak değerlendirecek ve o vaktin bereketinden istifade edemeyecektir.

9. Kötü Alışkanlıklardan Kurtulmak İçin İyi Bir Fırsat

Bırakılamayan kötü bir alışkanlık, ayrılması zor bir günah içinde bulunuyorsak, Ramazan ayının sabr, dayanma gücü ve nefis terbiyesi adına içinde barındırdığı hususiyetlerden faydalanarak içimizi kemirip duran bu günah ve alışkanlığı terk edebiliriz. En azından bu uğurda ciddi bir niyet etmeliyiz.

Şöyle bir düşünelim: Şeytanlar zincire vurulmuş, nefis şeytanı dizginleri koyuvermiş, ruh müteessir, etrafımızdaki insanlar oruç ve namaz ibadetlerini yerine getiriyorlar. Hava ve ortam, günahları ve kötü alışkanlıkları terk etmeye çok müsait. Mesela sigara içmeyi terk etmek ve bu kötü alışkanlığı bırakmak için Ramazan çok iyi bir fırsattır. Nefsi bu tür zararlı alışkanlıklardan uzak durmaya alıştırmak için Ramazan ayından daha iyi bir fırsat düşünülemez. Haram olan şeyleri izleme, gıybet, dedikodu, şarkı dinleme, kötü söz söyleme gibi alışkanlıklar bu ayda, sadece Allah'tan yardım isteyerek, büyük bir azimet ve içten bir sebat ile inşallah terk edilebilir. Nefsin desiselerinden herhangi birine bilerek ve isteyerek mağlup olarak nasıl kâmil manada bir Müslüman olunduğu iddia edilebilir ki? Allah'a yönelmeyi,

O'na dayanmayı ve dua dua yalvarmayı, sabretmeyi, sabırda yarışmayı, nefsi muhasebe etmeyi kolaylaştıran bu mübarek ayın kötü alışkanlıklardan uzaklaşmak adına bir milad olmasını arzu etmez misiniz?

10. Bütün Organlara Oruç Tutturmak

Ramazan ayında oruç tutan pek çok Müslüman yemek, içmek ve ailevi ilişkiden kaçınmanın orucu bozacağını bilir. Bununla beraber tam olarak oruç ibadeti, bütün organların iştiraki ile gerçekleşir. "Mide yemek içmekten korunduğu gibi; dili yalandan, kötü sözden, boş lâftan uzak tutmalıdır. Göz harama, yanlış yerlere bakmamalı, kusur aramamalıdır. Kulak gıybet, dedikodu ve abes şeyler dinlememelidir. En önemlisi de gönül ve zihin güzel şeyler düşünmelidir. Gönül ehli kişiler yalan söylemenin ve başkasını çekiştirmenin orucu bozacağını belirtirler. Gerçekten organlarının tamamını oruca iştirak ettirmeyi başaramayan kimse, şeklen oruç tutmuşsa da, orucun özünü yakalayamamış demektir. Hz. Peygamber'in "Nice oruç tutanlar vardır ki, oruçtan onlara kalan sadece açlık ve susuzluktur."[7] sözü de bu gerçeği vurgular.

Üç çeşit oruç vardır: Ruhun orucu, aşırı ihtiraslardan uzak bulunmak ve kanaat sahibi olmaktır. Aklın orucu, heva ve heveslere aykırı hareket etmektir. Nefsin orucu, yeme içme ve harama karşı perhizkâr olmaktır.

"Oruç kalkandır"[8] hadisi "oruç, insanla mâsivâ yani, insanla Allah'tan gayri şeyler arasında perde olmalıdır." şeklinde yorumlanmıştır.

---

7 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/441

8 Buhari, *Tevhid*, 35

Orucun üç derecesi olduğu görülür: Avamın (halkın) orucu sabahtan akşama kadar yemekten, içmekten ve cinsel hazlardan uzak kalmakla olur. Havâssın (seçkinlerin) orucu, bunlara ek olarak öteki bütün organları denetim altında bulundurmaktır. En seçkinlerin orucu ise gönlünü Allah'tan başkasının ilgisinden uzak tutmaktır. Halk, oruç sırasında besinleri mideye sokmaz. Seçkinler, günah ve kötü olan şeyleri organlarına yaklaştırmaz; en seçkinler yani ârifler, âşıklar ve kâmiller, mâsivâyı (Allah'tan gayrı şeyleri) kalplerine sokmazlar. Oruçtan asıl beklenen bu son noktayı yakalamaya çalışmaktır."[9]

11. Ramazan Ayında Umre Yapmak

Ramazan ayında umre yapmak da onu en iyi değerlendirme yollarından biridir. Peygamberimiz hadislerinde Ramazan ayında yapılan umrenin hacca denk olduğu, hac sevabının bir benzerini kişiye vereceğini ifade etmektedir.

Bu hususta da dikkat edilmesi gereken bir noktaya parmak basalım: Ramazan ayının son on günü, Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) itikaf yaptığı ve Kadir gecesini içinde bulunduran önemli bir zaman dilimidir. Pek çok kimse bu on gün içinde umre yapmak istemektedirler. Fakat bu zaman aralığında yapılacak umrede Ramazan ayının diğer günlerinde rastlanamayacak "aşırı kalabalık", "tavaf ve sa'y de kadınların çokluğu" gibi şartlardan dolayı bu ayın ilk günlerinin umre için tercih edilmesi daha uygun olacaktır. Zamanın ilerlemesi ile umreye giden insanların sayısındaki artış bu şartları daha da ağırlaştırmakta ve içinden çıkılmaz

---

9 Mehmet Demirci, *İbadetlerin İç Anlamı*, Tasavvuf Dergisi, 3. sayı, Ankara, 2000

bir hale getirmektedir. Bundan dolayı Ramazan ayının ilk günlerinde yapılacak bir umrenin bu mübarek ayı en verimli bir şekilde değerlendirmenin vesilelerinden biri olduğunu söylemek gerekir.

Ayrıca ilk yirmi gün içinde umre ibadetini yerine getirmek durumunda, Ramazan ayının son on günü içinde itikaf gibi önemli bir ibadeti yerine getirme fırsatı da kaçmamış olacaktır ki bu da ayrı bir vesile olarak değerlendirilmelidir. Ramazan ayının bir bölümünü evimizin bulunduğu yerde geçirmek, mahalle mescidimizi boş bırakmamak ve ihtiyaç sahibi talebe ve kimsesizleri de unutmamak gerekir.

12. İhtiyaç Olan Yerlere Gidip Va'z ve Nasihat Etmek

Dini bilgilerini öğrenmek isteyen ve kendilerine namaz kıldıracak insan bile bulamayan ihmal edilmiş yerlerdeki insanlara va'z u nasihat etmek, onlara va'z edip namazlarını kıldıracak kimseleri bulmak, onların diyanetleri ile ilgili hususlarda yönlendirmelerde bulunmak da Ramazan ayındaki önemli hayır yollarından biridir.

Sahabe-i kiram hazretlerinin hayatlarına baktığımızda Medine'de vefat edenlerin sayısının çok az olduğunu, büyük çoğunluğunun doğu, batı, kuzey ve güney olmak üzere dünyanın dört bir köşesine Hakk'ı duyurmak için hicret ettiklerini görürüz. Her biri yıldız olan ve insanların yolunu aydınlatan sahabe efendilerimizden bu noktada alacağımız güzel örnekler bulunmaktadır. Ramazan ayının o mübarek iklimini böyle bir açılıma vesile yapmak kat kat sevap kazandıracağı gibi hayatımızda olumlu manada ciddi bir deği-

şiklik de meydana getirecek ve Hakk adına hak ve hakikati insanlara ulaştırma vazifesinin yanı sıra kendi şahsî ibadet hayatımızda da gerçek bir aksiyona vesile olacaktır.

13. Toplantı, Seminer ve Yarışma Aktiviteleri

Ramazan ayının her hafta sonu toplantı, seminer veya yarışma tarzı aktivitelerle bu geceleri daha verimli bir şekilde geçirmeye çalışmak da önemli bir vesile olarak karşımızda durmaktadır.

Niçin hafta sonları diyoruz? Çünkü insanlar hafta sonu tatilleri münasebetiyle böyle aktivitelere katılmalarına mani olacak yorgunluk ve mesaiye devam etmek gibi engellerle karşılaşmamış olurlar.

Din görevlilerine, irşad ve tebliğ vazifesinde bulunanlara ve Rabbinin rızasını bütün insanlara ulaştırmak durumunda olanlara yönelik bazı teklif ve değerlendirmeleri de şöyle sıralayabiliriz.

Bu durumdaki insanların mesuliyetleri ağır, yapacakları yönlendirmeler de çok etkilidir. Hatta denebilir ki bu vazifeyi ağırlığını hissederek yapanlar olduğu müddetçe toplumda büyük bir değişimin meydana gelmemesi mümkün değildir.

14. Sohbet, Müzakere ve Toplantılar Tertip Etmek

Dinini anlatmayı kendine vazife bilen Hakk'a adanmış kullar, –meselâ her ikindi namazı sonrası– va'z u nasihat yapmalıdırlar. Bir gün namaz, diğer gün oruç, bir diğer gün de kalbi inceltici ve yumuşatıcı (rekâik) hususlar, başka bir gün de insanların çoklukla içine düştüğü hataları anlatan sohbet ve karşılıklı konuşmalar, Ramazan ayında kazanacağımız

sevapları kat kat artıracak ve bu mübarek ayı ihyâ etme adına bizlere yardımcı olacaktır. Bazen anlatılacak konunun uzmanı olan bir kimseyi bazen de misafir olan bir hocayı insanların istifadesine hazırlamak da söz konusu olabilir.

Öncesinde bir hazırlık yapmadan sadece bir kitaptan okuyarak veya hatalı bilgilerle insanları yönlendirmenin ne kadar yanlış olduğu açık bir durumdur. Aslında bu, cemaati ve bir şeyler öğrenmeye gelmiş insanları önemsememek ve onları kale almamak demektir.

15. Oruç ile İlgili Bilgi ve Hükümleri Öğrenmek

İlgili olduğumuz kimselere, muteber ve mutemet bir kitaptan –ki bu kitabın fıkıh kitabı veya ciddi bir İslâm ilmihali kitabı olması iyi olacaktır– İslâm hukukundaki oruç ile ilgili hüküm ve bilgileri okumak ve beraberce oruç hakkındaki bilgileri zihinde taze tutmak, böylece hem ilim yolunda önemli bir adım atmak, hem de Ramazan ayını ihyâ etmek de önemli bir vesile olarak değerlendirilebilir.

İslâm'ın beş temel şartından biri olan oruç ile ilgili hükümleri bilmeye insanların büyük bir ihtiyacı vardır. Ramazan ayının birinci gününden sonuncu gününe kadar her gün az da olsa konu ile ilgili bölümleri Ramazan sonuna kadar bitirmeye azmetmek ve böylece İslâm'ın bu önemli rüknü hakkında yeterince bilgi sahibi olmak, bu oruç ayının verimi adına önem arz etmektedir.

Sabah namazının akabinde olabileceği gibi ikindi namazını veya öğle namazını müteakip de yapılabilecek bu sohbet ve görüşmeler, faydalı ilmin izlerini de taşıdığından önemli bir teklif olarak değerlendirilmelidir.

16. Sorularımıza Cevap Bulmada Bir Alternatif

İnsanların soru ve problemlerini ulaştıracak kutu ve sandıkların hazırlanıp uygun yerlere konması ve böylece insanların ihtiyaçlarının tespit edilmesi, sonra da bunların cevaplandırılması da hem bir ihtiyacı karşılayacak hem de Ramazan ayında yapılan bir iyilik olması hasebiyle sevabı kat kat verilecektir inşaallah... Tanıdığımız kimselerden yüz yüze yapacağımız görüşmelerden elde edebileceğimiz cevaplar da olacaktır. Lakin bazı soruları soramayan veya cevap vermenin yazılı olmasının daha uygun olduğu durumlar için bu teklifi değerlendirmek söz konusu olabilir.

17. Broşür, Afiş, Not ve Levhalarla Her An O'nu (celle celâluhu) Hatırlamak

Evlerimizi veya mescitleri veyahut yurtları, kısaca uygun olan heryeri broşür ve afiş tarzı ilanlarla, bize Rabb'imizin rızasını kazandıracak şeyleri hatırlatan notlar veya levhalarla süsleyip her an hatırımızda kalmasını sağlamak da her zaman olabileceği gibi bu ay içinde yapılacak önemli değerlendirmelerden biridir.

Resimlerin slâyt şeklinde geçtiği elektronik levhaların ve dijital çerçevelerin de insanların kullanımına sunulduğu günümüzde bize düşen vazife Rabbimizin isteklerini her an ve yerde hatırlatan bu tür vesileleri kullanabilmektir. Ayrıca bilgisayarlardaki koruyucu ekranlarda Rabbimizi bize hatırlatan veya bir dua ve istiğfar içeren cümle veya resimlerin düzenlenmesi de uygulanması kolay bir tekliftir. Bu aktivitelerin Ramazan ayı dışında yapılması da mümkündür. Ama

Ramazan ayı da bu tür hayırlı işlere başlama adına kuvvetli bir özelliği kendisinde barındırır.

18. Kitap ve Dergilerden Ramazan Hediyesi

Ramazan ayı içinde haftada bir bile olsa hayırlı kitapçıkları ve dergileri dağıtmak, özellikle Ramazan, oruç, Kur'ân gibi Ramazan ayı ile ilgili olan kitapları insanlara ulaştırmak veya "Ramazan hediyesi" olarak hediye etmek de bu mübarek ay içinde yapılabilecek önemli bir hayır olarak karşımızda durmaktadır.

19. Aile İçi Ramazan Yarışması

Aile olarak Ramazan ayının başında duyurulacak ve bayram gecesi yapılacak bir yarışma da Ramazan ayını renklendirecek ve ailecek değişik bir havaya bürünmeye vesile olacaktır. Hediyelerin bayram gecesi dağıtılacağı ilan edilebilir.

Benzer bir yarışma içinde bulunduğumuz mahallede de yapılabilir. Mahalle sakinlerine hocaların veya cami imamlarının hazırlayacağı sorular dağıtılır ve son gece sonuçlar ilan edilir. Hediyeleri karşılayacak tüccar veya himmet sahibi insanlar da kolaylıkla bulunur. Böylece kendi ailemize ve mahallemize Ramazan ayının geldiğini hissettirmek, insanlar arası ilişkileri ilerletmek de mümkün olabilecektir.

20. İlim Adamlarını Davet Edip Onlardan İstifâde Etmek

Teravih veya sabah namazlarından sonra, bazen, alanında uzman insanları, değerli ilim adamlarını, içinde bulunduğumuz topluluğa veya mescide davet edip onlardan

faydalanma yolunu denemek de Ramazan ayı içinde yerine getirilmesi mümkün olan vesilelerdendir.

21. İtikâfa Davet

Arkadaş topluluğumuzu, gittiğimiz caminin cemaatini veya mahalle sakinlerini bir gün için bile olsa itikâfa davet etmek, böylece bu grupların üyeleri arasında ülfet ve kaynaşmanın sağlanmasına vesile olmak da Ramazan ayının ihyâsı adına değerlendirilmesi gereken bir fikirdir. Burada mesele, itikâfın bir gün olup olmaması değildir. İnsanları hayır yollarına alıştırmak için çaba göstermektir.

22. Arkadaş Topluluğumuzu İftara Davet

Sözümüzün ve nazımızın geçtiği arkadaş topluluğumuzu toplu olarak çağırmanın mümkün olduğu bir yere iftara davet etmek. Bunun için mahallemizde bulunan kimseler ile komşular da çağrılabilir. Bir öğrenci evinde, bir yurtta veya mescid ve cami gibi insanların toplu olarak bulunduğu yerlerde vereceğimiz iftarlar onların tuttukları oruçların sevaplarının yanı sıra sıla-i rahim sevabını da beraberinde getirecektir. Ayrıca arkadaşlar arası sevgi bağlarının güçlenmesine ve kaynaşmaya da vesile olacaktır.

23. Oruç ile Birlikte Namaz Kılanları Kazanmak

Sadece Ramazan ayında oruç tutmakla beraber namaz ibadetini de yerine getirenlerin bu hallerini fırsat bilmek, onlara selam vermek, insanlar arası ilişkilerde sevgiyi artırıcı hususları yerine getirmek, onları evlerinde ve işyerlerinde ziyaret etmek ve onlara bazı hediyeler takdim etmek,

böylece şeytanın onların kalplerine düşürdüğü nefret ve insanlardan uzak kalmak hallerinin giderilmesine çalışmak da Ramazan ayında değerlendirilmesi gereken tekliflerden biridir. Allah'a ibadetin en özlü bir vesilesi olan namaz kılmak suretiyle O'nu sadece Ramazan ayında hatırlamanın ne kadar kötü olduğunu gündeme getirmeden onların bu hallerini fırsat bilmeli ve "bu kardeşimize Allah'a kullukta ne kadar yol aldırabiliriz?" sorusunun cevaplarını araştırmalıyız...

24. Mahalle Sakinleri ve Arkadaş Topluluğu ile Bağları Güçlendirme Adına

Mahalle sakinleri ve arkadaş topluluğu ile veyahut da ideal ve fikir birliği yapmış insanlar arasında bayram münasebeti ile küçük bir tören düzenlemek, katılımcıların durumlarına göre değişik yarışmalar yaparak ödül töreni tertip etmek, büyük ve küçüklere uygun olan hediyeler takdim etmek, böylece Ramazan ayındaki birlikteliği bayram sonrası da devam ettirmek adına ileriye yönelik bir program organize etmek, böylece arkadaş topluluğu veya mahalle sakinleri arasındaki bağları güçlendirme, ülfet, muhabbet ve birlikte yaşam kültürü adına mesafe kat etmek de Ramazan ayında değerlendirilebilecek vesilelerden biridir.

Şimdi Kur'ân ile ilgili vesileleri sıralamak istiyoruz:

25. Kur'ân'ı Tecvid ile Okumaya Var Mısınız?

Her ne kadar Kur'ân'ı okuyanlardan dinlesek de kendimiz Kur'ân okurken acaba ne kadar doğru okuyoruz onu? Bu teklifimiz Kur'ân ezberlemek ile ilgili değil. Sadece

onu tecvidli güzel bir şekilde okumaya yönelik bir teklif. Kur'ân'ı yanlış okuyanımız, usulde "lahn" denilen hatalı okuyanımız hiç de az değildir. Bu hataları düzeltmek adına eğer iyi biliyorsak bilmeyenlere tecvidi öğretmek, eğer iyi bilmiyorsak bilenlerden tecvidi öğrenmeye çalışmak gerekiyor. Bu gaye ile Kur'ân'ı doğru okuma seferberliği şeklinde özetleyebileceğimiz bu vesile, pek çok hayrı da beraberinde getirecektir. Ramazan ayından önce tayin ve ilan edilecek münasip bir zamanda hergün belirli namazlar sonrası, işyerlerinde, mescid veya camilerde veyahut da mahallelerde tespit edilecek yerlerde Allah'ın kitabını doğru dürüst okuma adına değerlendirilmesi gereken bu teklif Kur'ân ayı olan Ramazan ayını ihyâ etmek yolunda çok önemli bir vesiledir.

26. Çocuklarımızın Kur'ân'a Olan İlgilerine Artırmak

Pek çok anne veya babayı Ramazan ayında Kur'ân okurken görmekteyiz. Bu övülecek bir durumdur. Fakat bu anne-babalara sorduğumuzda, "Şu an çocukların nerede ne yapıyor?" verilecek cevap genelde "Televizyon veya bilgisayar başında, uykuda, top oynuyor" şeklinde olacaktır. Niçin bir baba ikindi namazından sonra direk evine giderek erkek ve kız çocuğu ile beraber Kur'ân okumak üzere bir araya gelmez? Onları Kur'ân okumaya teşvik etmez? Biliyorlar ise niçin Kur'ân'ı daha iyi okutmak için çaba göstermez? Öyle değil mi? Bu Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Eğer biz Kur'ân'ı çocuğumuza öğretmezsek, Allah'ın kelamı karşısında takındığımız tavır lakaytlık olarak isimlendirilmez mi acaba? O halde dünya-

ya getirmekle kendi çocuklarımız üzerindeki vazifemizin bitmediğini anlamalı, onlara Kur'ân'ı en iyi bir şekilde öğretme yolunda Ramazan ayının bereketinden istifade etmeliyiz.

Böyle yaptığımız taktirde kazançlı çıkacağımız bazı hususları da şöylece sayabiliriz:

Çocukları zehirli programlardan korumak, en değerli vakitlerin öldürülmesine fırsat vermemek, özellikle kız çocuklarını gaflet kurbanı etmemek, imanî ve ruhî bir hava ile evleri ihyâ edip nurlandırmak, ana-baba ve çocuklar arasında güvenli sağlam temele dayanmış kuvvetli bağlar oluşturmak, ev halkı ile beraber Kur'ân'ı hatmedip beraberce Rabbin rızasına götüren bir vesileyi bitirmek, v.b...

27. Kur'ân'ı Anlayarak Tefsirinden Okumak

Kur'ân-ı Kerim'i sadece yüzünden okumayarak onu tedebbür, tefekkür ve ince bir nazar ile okumaya, Kur'ân okurken onun manasını düşünmeye ve tefsirlerden açıklamasını anlamaya, böylece Rabbimizin kelamı Kur'ân'ın bize ne buyurduğunu öğrenmeye var mısınız? Bu vesile, bir Kuran ayı olan Ramazan ayının havasına en uygun bir teklif olarak karşımızda durmaktadır. Zira Kur'ân'ı okumak, düşünmek, açıklamasını öğrenmek ile bu mübarek ayı kat kat sevaplar kazanarak geçirmek mümkün olabileceği gibi gerçek ilim yolunda da ciddi mesafe kat etmiş olacağız.

"Bu itibarla, Kur'ân okumayı bilmiyorsak, Ramazan-ı Şerif'i vesile yaparak, hemen öğrenme yolları aramalı; Kelâm-ı ilahîyi okuyabiliyor ama anlayamıyorsak, bazı

âyetlerin açıklamalarını da ihtiva eden bir meale başvurmalı ya da daha da güzeli, ciddi bir tefsir kitabı mütalaa etmeli ve bu bir ayı gerçekten bir Kur'an ayı olarak değerlendirmeliyiz. Selef-i salihin efendilerimize ittibâen, can ü gönülden Kur'ân'a yönelmeli, Kelâm-ı ilahîye karşı kalb kapılarını sonuna kadar açmalı ve "Cenâb-ı Hakk'ın marziyâtını kelâmından anlama" hususunda Ramazan'ın kudsiyetine yaraşır bir cehd ortaya koymalıyız."[10]

Ramazan ve oruç ile ilgili hadis ve şerhlerine müracaat etmek de bu aydaki değeri bize anlatacak önemli bir vesiledir. Bu ay içinde ilim öğrenmeye çalışana Yüce Allah bilmediklerini daha bereketli bir şekilde öğretecektir.

28. Özellikle Gençlere: Acaba Kur'ân Neyden Bahsediyor?

Bu teklif, hergün vakitlerini öldüren ve kendisini kaptırdığı bir alışkanlığı olan özellikle genç kardeşlerimize...

Spor yapmak, dizi seyretmek, televizyonun başından ayrılamamak, kağıt oynamak ile vakitlerini heba eden kardeşlerimiz sadece yarım saat gibi bir zaman dilimini Kur'ân'a ayırsalar, "acaba Kur'ân neyden bahsediyor?" diye açıklama ve tefsirlerden yararlansalar ve böylece Kur'ân'ı anlama yolunda bir adım atsalar, özellikle Ramazan ayında bunu gerçekleştirseler, ne güzel olur...

Zira şeytanların zincire vurulduğu, hayır yollarının sonuna kadar açıldığı böyle bir ayda bunu gerçekleştiremeyen bir kimse hayatının hiç bir zamanında bunu başaramayacaktır.

---

[10] M. Fethullah Gülen, *Kırık Testi*, 25.08.2008

Etrafımızda bu durumda olan gençler, arkadaş ve dostlar bulunuyorsa onlara bu teklifi götürelim. Allah'ın kullara hitabı olan Kur'ân, bütün insanlara inmiş, her insanın yol göstericisidir. Ve sadece salih kullara yol göstermek için inmemiştir. Bütün insanlara inen son ilahi kitaptır.

Şu vesileler de ciddiyetle dine sarılmaya çalışanlara yönelik:

29. Tam Bir İbadet Hayatı İçin Ramazan Fırsatı

Dinin emirleri ve Müslüman'ın günlük olarak yapması gerekenler düşünüldüğü zaman tam bir ciddiyet içinde yerine getiremediğimiz ibadetler olmaktadır. Mesela, cemaatle namaz kılmak noktasında imamla birlikte ilk tekbiri kaçırmamaya çalışmak, Müslüman'ın günlük olarak yapması gereken revatib, nafile ve sünnetleri Ramazan boyunca eksiksiz bir şekilde yapmaya gayret edip bunu gerçekleştirme yolunda ciddi bir çaba göstermek, dilimizi gıybet ve dedikodudan uzak tutmak, her gün bir cüz okumak ve geceleri teheccüdü kaçırmamaya azimli olmak, sadaka vermek, sıla-i rahim, hasta ve kabir ziyareti, günde en az 70 kere istiğfar etmek, kısaca Müslüman'ın yerine getirmesi gereken salih amellerden en fazlasını yapmaya çalışmak... İşte bütün bunlar bilindiği üzere Kur'ân ve hadislerle Müslümanlardan yapması istenen amellerdir. Bunları hayatımızda uygulamak için Ramazan ayından daha uygun bir mevsim bulabilir miyiz? Öyleyse dininin emirlerini yerine getirme hususunda hassas olan kardeşlerimizin özellikle dikkat etmeleri gereken bu vesile de Ramazan ayını tam ihyâ adına değerli bir teklif olarak önümüzde durmaktadır.

30. İkili Sohbet Ortamları Oluşturmak

Ramazan ayında şeytanların zincire vurulduğu, Cennet kapılarının ardına kadar açıldığı, cehennem kapılarının kapandığı, nefislerin iyilik yapmaya müheyya (hazır, eğilimli) olduğu ve kalplerin inceldiği böyle bir ay nasıl verimli geçirilmez ki?

İkili sohbet ortamları oluşturarak talebe veya arkadaşlarımıza Ramazan ayının iyi değerlendirilmesi için nasihat ve tekliflerde bulunmamız da önemli bir vesiledir. Bu görüşmeler esnasında onlara Ramazan ayının değerine yönelik en can alıcı ve vurucu bilgileri, anlayacakları ve sıkılmayacakları bir tarzda ifade etmek, Ramazan ve oruç konulu kitaplar hediye etmek yararlı olacaktır. Ramazan ayına erişip de mağfiret olunmayan kimseye ne demeli?

31. Her Gün Az da Olsa Sadaka Vermek

Ramazan ayında sadaka vermek, yapılan hayırlı amel ve ibadetlerin kabulüne vesile olacak önemli bir kulluk ifadesidir. Az da olsa her gün bir miktar sadaka vermeyi adet haline getirmek Ramazan ayında ayrı bir öneme sahiptir. Zira Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazan ayında cömertlik noktasında esen rüzgârdan bile daha cömert olduğu belirtilmektedir.[11] Sadaka vermek sadece para vermek şeklinde olmaz. Mesela, birinci gece mal olarak, ikinci gece yemek olarak, üçüncü gece giyecek olarak, dördüncü gece de meyve ve tatlı olarak ihtiyaç sahiplerine sadaka vermek mümkündür ki bu, Müslüman'ı diğer ibadetlere de yaklaştıran çok önemli bir vesiledir. Ülkemizin en çok ihtiyaç

---

11 Buhari, *Bed'u'l-Vahy* 1; Müslim, *Fedail* 50

duyduğu bölgelerinde muhtaç kimselere yardıma koşmak, özellikle bunu fiziki olarak bedenle çalışarak ulaştırmak, sadaka ötesinde ayrı bir önemi haizdir. İhtiyaç sahiplerinin evlerinin tespit edilip onlara hissettirmeden, sağ elinin verdiğini sol elden saklayarak gereken yardımı o insanlara ulaştırmak, mümini kat kat sevaplar içine sokacak ve Kıyamet gününde hiçbir gölgenin olmadığı bir günde Allahın gölgesi altında gölgelendirecek çok değerli bir ibadettir.

32. En Az İki Rekat Gece Namazı veya Teheccüd

Ramazan aylarında gece sahura kalkıldığında en az iki rek'at gece namazı veya teheccüd kılmayı ihmal etmeyelim. Bu iki rekat sonunda ellerimizi Allah'ımıza açalım ve içimizden gelen duayı en samimi bir şekilde yapalım. Ama ümmetin perişan haline dua etmeyi de unutmayalım. Zaten sahur yemeği için kalkan insanların gece namazı kılma konusunda gevşek davrandıkları ve bundan gaflette bulundukları ne yazık ki bilinen bir gerçektir. Gece namazı sadece teravih ve vitr namazından ibaret değildir. O gecelerin ne kadar değerli ve pahalı olduklarını işin sarrafları çok iyi bilirler. Âl-i İmran sûresi 17. âyette cennetliklerin sıfatları arasında geçen bir ifadede "seher vakitleri istiğfar edenler" kaydı geçmektedir. Zariyât suresinin 18. âyetinde de "seher vakitleri istiğfar edenler" takva sahibi, cennetlik ve cennetteki pınarların sahiplerinin sıfatı olarak geçmektedir. Kıyamette Allah'ın gölgesinde bulunacak kimselerden birinin de "insanlardan uzak bir yerde Allah'ı zikredip gözleri yaşlarla dolan"[12] kimse olduğu ifade buyrulmaktadır.

---

[12] Buhari, *Cemaa*, 8; Müslim, *Zekât* 91

Öyleyse diyebiliriz ki "seyyid-i istiğfar" ve "teheccüd duası" gibi dualarla süsleyeceğimiz gece namazlarımızı, teheccüdümüzü özellikle bu mübarek ayın gecelerinde terk etmememiz, Ramazan ayını ihyâ adına önemli bir vesiledir.

Şimdi de daha çok kadınlara yönelik bazı vesile ve teklifleri sıralayalım:

33. İhlâs ve Niyete Ayrı Bir Önem Vermek

Ramazan ayında kadınların çoğu vakti mutfakta ve yemek hazırlamakla geçmektedir. Ramazan ayında Allah rızası niyeti ile ihlâslı ve samimi bir şekilde içinden gelerek iftar ve sahur yemeklerini hazırlayan kadınların alacakları sevap ile bunu sadece bir vazife olduğundan dolayı yapan ve sevap kazanma arzusu taşımadan bu yemekleri hazırlayan bir kadının alacağı sevap aynı olmayacaktır. Kadınların ihlâs ve niyet ibadetlerini yerine getirmeleri özellikle bu ayda çok önemlidir.

Sevaplarını katlamak isteyen kadınların iftar ve sahur yemekleri hazırlarken dillerinde zikir, tesbih ve dua olması ısrarla tavsiye edilen bir husustur. Hatta bu işlerle meşgul iken Kur'ân-ı Kerim dinlemek, va'z ve nasihat dinlemek de Ramazan ayının iklimine uygun olan ve sevaplarımızı artıracak vesilelerdendir.

34. Bayramlık Alışverişleri Ramazan Ayından Önce Yapmak

Bayramlık alışverişlerini Ramazan girmeden önce yaparak Ramazan ayının Allah'a en yakın o değerli zaman di-

limlerini alışveriş gibi vakti heba edici işlerle harcamamak gerekir. Alışveriş için gidilecek yerlerde karşılaşma ihtimali yüksek olan uygunsuz tavır ve şartlar da düşünüldüğünde, bayram için gereken alışverişin Ramazan ayından önce yapılması uygun olacaktır.

35. Teravih Namazını İhmal Etmemek

Teravih namazı Ramazan ayının gecelerine manevi bir hava katan ve adeta ruhaniyet veren sosyal yönü de olan mükemmel bir ibadettir. Bazen ihmal ile bazen de ev işleri veya çocuklarla uğraşmaktan dolayı kadınların teravih namazına devam edemedikleri de bilinen bir gerçektir. Bu da büyük bir hayırdan mahrum olmak demektir.

Bu noktada bakıma muhtaç çocukları olan anneler, mahalledeki diğer arkadaşları ile birlikte bir evde toplanır ve her gün birisi çocuklarla ilgilenerek diğerleri mescid veya camilerde teravih namazlarını rahatlıkla ifa edebilirler.

Erkekler düşünmelidir ki, kadınlar ne zamana kadar evde tek başlarına bırakılıp teravihten, va'z ve nasihat dinlemekten mahrum edilecekler? Unutulmamalıdır ki toplumların tam olarak salâhı kadınların salâhı ile mümkündür. Yoksa bu durumdan Allah katında sorumlunun kim olduğu açıktır.

36. İftar ve Sahur'da İsrafa Girmemek

Ailenin yiyecek ve içecek mevzuunu deruhte eden kişi evin kadınıdır. Yemeklerde genelde söz konusu olan israf, Ramazan ayında kendini daha fazla hissettirir. Zira yemeği yapan da oruçlu olduğu için genelde gereğinden

fazla çeşit yemek yaparak israfa girilir. İftara davet ettiğimiz kimseler olduğu zaman cömertliğin ifadesi olarak yemekler fazla olabilir. O zaman da fazla yemeklerin israf edilmemesi, özenli bir şekilde talebe evleri gibi yerlere gönderilmesi israfı önleyecektir. Fakat ev halkının kendileri için hazırladıkları iftar ve sahur yemeklerinde israfa girmeden hareket etmeleri çok önemlidir. Ramazan öncesi belirlenecek nizamlı bir programla iftar ve sahur vakitlerinde hazırlanacak yemeklerin listesinin hazırlanması bu israfı önleyebilir. Zira ne yapılacağı ve kaç kişilik hazırlanacağı önceden belirlenmiş yemeklerde genelde israf olmaz.

Evin işlerinden sorumlu bulunan kadının[13] iftar ve sahur vakitlerini israf etmemek adına atacağı her adım kendisine ayrı bir sevap kazandıracak, bu vesile ile masraflar da azalacak, her gün aynı yemekle karşılaşmak yerine önceden tespit edilmiş yemek listesi ile daha sağlıklı bir beslenme trafiği gerçekleşmiş olacak, vaktini daha düzenli değerlendirdiği için kadının vakti israf olmayacak ve mübarek ayın ruhuna uygun bir şekilde hareket edilmiş olacaktır.

37. Namazları Vaktinde Kılmaya Özen Göstermek

Kadınlar için Ramazan ayını en verimli bir şekilde değerlendirebilmek için yerine getirilmesi gereken en büyük vesilelerden biri namazı ilk vaktinde, huşu ile en azından vaktinden geçirmeyerek kılmaktır. Genelde namazları cemaatle değil de evlerinde eda eden kadınların ev işleri veya

---

[13] Bkz. Buhari, *Cumua* 10; Müslim, *İmare* 20

çoluk çocukla meşguliyet yüzünden veyahut da orucun beraberinde getirdiği tatlı bir yorgunluktan dolayı namazlarını tehir veya ihmal ettikleri görülür. Namaz gibi dindeki yeri ceseddeki baş mesabesinde olan bir ibadetin bırakın terki geciktirilmesi bile büyük bir yanlıştır. İman ile küfür arasında namazın terk edilmesi bulunmaktadır.[14] Bu hatanın terk edilmesi ve namazın huşu ve ihlasla edası adına Ramazan ayı çok güzel bir başlangıç olabilir.

Kadınların özel halleri söz konusu olduğunda namazlarını kılmadıkları, oruçlarını da sonradan kaza ettikleri bilinmektedir. Fakat özel halleri söz konusu olan kadınların bu iki ibadet dışındaki ibadetlerini ihmal ettikleri de çoğunlukla ifade edilmektedir. Dua, tesbih, istiğfar, bütün çeşitleri ile zikir, sadaka, oruç tutanların ihtiyaçlarını karşılamak ve onları iftar ettirmek gibi ibadetler özel hallerinde bulunan kadınların yapabileceği ibadetlerdir. Hatta hasta iken bu ibadetleri yapmalarında, hasta olmadıkları zamanda bu ibadetleri yaptıklarında kendilerine verilecek sevaplar verilecektir ki buna Ramazan ayının sevapları kat kat katlama özelliği de eklenirse kadınların bu hallerinde bile önlerinde ne kadar büyük fırsatlar bulunduğu ortaya çıkacaktır.

Şimdi de çocuklara yönelik teklif ve vesileleri sayalım:

38. Çocukları Cami ve Namaza Alıştırmak

Anne babaların ve din görevlilerinin çocukları cami ile tanıştırmaları, beraber namaz kılmak üzere onları cami ve mescidlere getirmeleri, namazlara devam etmeyi teşvik etmeleri, mescide erken gelmenin faziletini anlatmaları ve te-

---

14 Müslim, *İman*, 134; Tirmizi, *İman* 9

ravih namazlarını kılmaya yönlendirmeleri, Ramazan ayında değerlendirilebilecek önemli bir vesiledir.

Mesela, Ramazan öncesinde yapılacak böyle bir ilanda sayılan hususlara en çok riayet eden çocuklara verilecek hediye ve ödüller tespit edilmeli ve duyurulmalıdır. Böylece sayılan hususlara karşı çocuklarımızda bir rağbet ve meyil olmasına vesile olabiliriz. Çocuklarımıza karşı dini ve ahlakî terbiyeyi yerine getirmede çoğu anne babanın ihmalleri olmaktadır. Çocuğumuza karşı görevimizin onları dünyaya getirmekle bitmediğini bilmeli ve Ramazan ayını çocuğumuza öğreteceğimiz şeyler için çok iyi bir vesile kılmalıyız.

Yukarıda sayılan hususları bir çizelge veya cedvel ile tespit etmek çocukların durumlarını bu çizelgelerde her zaman gözlerinin önündeki bir yerde bulundurmak hatta babaların devam durumlarını da bu çizelgelerde belirtmek çok faydalı olacaktır.

39. Dini Bilgilerini Öğrenmeleri İçin Çocuklarımıza Yarışmalar Tertip Etmek

Ramazan müddetince değişik zamanlarda pek çok şeyi vesile ederek “hadis ezberlemek”, “Kur’ân’dan bazı yerleri ezberlemek”, “bazı sahabe hayatlarını öğrenmek” veya buna benzer dinî konularda yarışmalar tertip edip çocuklarımızın bilmesi gerekenleri müsabaka yoluyla onlara öğretmek de Ramazan ayının havasına uygun ve yapılması mümkün bir tekliftir. Ramazan ayının başında tarihleri ve konusu ilan edilecek yarışmaların ödülleri Ramazan ayının son günü verilebilir. Böylece çocuklarımızı sokaklar-

dan, televizyon ve internet gibi zararları da olan iletişim araçlarından Ramazan müddetince uzak tutmayı başarabiliriz.

Evlerimizi ve mahallelerimizi canlı birer ev ve mahalle yapmak istiyorsak buna benzer vesileleri değerlendirmeliyiz.

40. Çocuklarımıza Vakit Ayırma Alışkanlığı Kazanmak İçin Bir Fırsat

Çocukların oruç ve namaza alıştırılması, babaların da çocuklarıyla sohbet etmeye alışması için Ramazan ayından daha iyi bir zaman düşünülemez. Aynı zamanda çocuğa "verme alışkanlığı" kazandırmak, sadaka ve zekât vermesini sağlamak da bu ay içinde bizzat örnek olarak gösterilebilir. İhtiyaç sahibi kimselerin ihtiyacını gidermek, fakir ve kimsesizleri ziyaret etmek ve bu ibadetlerdeki tadı çocuğa tattırmak için Ramazan ayı biçilmiş bir kaftan gibidir. Günümüzde çocuk ve ebeveyn ilişkilerinin temelinde karşılıklı iletişimin sağlıklı olarak yürütülüp yürütülememesi vardır. Mübarek bir ayda, ibadetler gibi Allah'ın emri olan bir konuda çocukların söz dinlemeleri ve sağlıklı iletişime geçmeleri diğer aylara kıyasla daha kuvvetle muhtemeldir. Çocuklarımıza karşı ahlakî ve dinî sorumluluklarımızı yerine getirmede Ramazan ayını büyük bir vesile kabul ederek bu vesileyi çok iyi değerlendirme yolunu tutmalıyız.

Rubeyyi' binti Muavviz b. Afra anlatıyor: "Ramazan ayında oruç tutuyorduk. Çocuklarımıza da oruç tutturuyorduk. Onlara pamuk ve iplikten bir oyuncak yapıyorduk.

Yemek için ağladığı zaman bu oyuncağı ona veriyorduk. İftara kadar sürekli böyle devam ediyordu."[15] Günümüzde çocuklarımızı eğlendirecek o kadar vesile bulunmaktadır ki çocuklarımıza orucu pekâlâ öğretebiliriz. Takriri sünnet saymanın mümkün olduğu bu vesile için Ramazan ayını değerlendirmek gerekir.

15 Buhari, *Savm* 46 (1859); Müslim, *Sıyam* 136 (1136)

RAMAZAN AYINI HAYATIMIZDA BÜYÜK BİR DEĞİŞİMİN BAŞLANGIÇ NOKTASI YAPMAK NASIL OLUR?

Ramazan ayı kerim bir aydır. Cömertliğinden istifade etmek gerekir.

Ramazan ayı büyük bir aydır.

Ramazan ayı Cennet'in kapılarının açılıp Cehennem kapılarının kapandığı bir aydır.

Ramazan ayı hayırlar ve bereketler ayıdır. Ramazan ayının hayır ve bereketinden faydalanamadan onu kaçırmak büyük bir kayıptır.

Kur'ân'ın indiği mübarek bir ay olan Ramazan ayı, sevap kazanma, ecir ve ibadet etme ayıdır.

Ramazan ayı, şeytanların zincire vurulduğu, Allah'ın salih kullarının aziz olup izzetlerinin arttığı bir aydır.

Ramazan ayı, öncesi, rahmet, ortası mağfiret, sonu da Cehennem'den azat olma ayıdır.

Ramazan ayının etrafı, rahmetle çevrilmiş, mağfiret ile

mühürlenmiştir. Bu ay, Allah'tan yardım ile maruf olan ve çeşitli nimetlerle mübarek olan bir aydır.

Ramazan ayında onu iyi değerlendirmeye azmetmek ve bu azimde sadakat göstermek gerekir. "*Onlara düşen: İtaat etmek ve tatlı söz söylemektir. İş ciddiye bindiğinde, Allah'a verdikleri sözde dursalardı, kendileri için elbette daha hayırlı olurdu.*" (Muhammed, 47/21) âyetinde anlatılan husus verilen sözde sadık olmak gerektiğidir. Hayatımızı disipline etmek için işi ciddiye almalı, Allah'a ve kendimize verdiğimiz sözde durmalıyız.

İşte, "Ramazan ayı, yemek-içmek-uyumak gibi nefsin arzu ettiği şeylere karşı tavır belirleyerek, bunları ihtiyaç ölçüsünde ve hamd ü şükür duyguları içerisinde gidermek suretiyle hayatı disipline etmeyi öğretir. Nefsanî isteklere karşı, kalb ve ruh atmosferine sığınarak, vicdanı harekete geçirip iradeyi güçlendirerek sürekli istikamet üzere olabilmeyi ders verir."[16]

Değişmek ve yenilenmek isteyen ne yapmalıdır?

1- Bu ayda değişmek, yenilenmek ve kötü alışkanlıklarını terk etmek isteyen Müslüman öncelikle büyük bir kararlılıkla buna rağbet edip niyetlenmeli, değişmeyi ve yenilenmeyi isteyip arzu etmelidir. Değişime inanmak, onun ilk adımıdır.

2- Değişimin nasıl olacağını bilmek ikinci adımdır.

3- Üçüncü adım da değişikliği ısrarla tatbik etmek, büyük bir azim ile uygulamak.

[16] M. Fethullah Gülen, *Kırık Testi*, 25.08.2008

4- Değişimin dışarıdan gelmeyeceğini bilip meselenin insanın içinde bittiğini fark etmek. Kâhin ve medyumların kapılarını aşındıran kimselerin en önemli özellikleri meselenin çözümünü dışarıda aramalarıdır.

5- Azim ve sebat göstermek de Ramazan ayındaki değişimin ana vesilelerindendir. Hz. Musa'nın asa'sını, Hz. Süleyman'ın mührünü isteyen kimse bilmelidir ki değişim bir anda olacak bir şey değildir. Yenilenme ve değişim gerçekleşinceye kadar sabır ile gayret göstermek gerekir.

RAMAZAN AYININ ÖZELLİKLERİ VE ONU DİĞER AYLARDAN AYIRAN HUSUSİYETLER NELERDİR?

İnsanın Ramazan ayında büyük bir değişim yaşaması için bu ayın hangi özelliklerini dikkatle mütalaa etmesi gerekir? İşte burada Ramazan ayını diğer aylardan ayıran bu özellikleri sıralamak istiyoruz:

1- Ramazan ayı, psikolojik olarak kişisel bir program hazırlayarak ruh dünyamızı yönlendirmeye en uygun aydır.

2- Ramazan ayı, karar verebilme özelliğini insana öğretir. "En kötü karar dahi kararsızlıktan iyidir" tarzındaki yaklaşımları duymuşuzdur. Kuvvetli insan karar verebilen insandır. Zayıf insan ise mütereddiddir. Tereddüt, fiziki, sıhhî ve psikolojik açıdan kişiyi olumsuz etkiler. İşte Ramazan ayı, insanı niyetine devam ettirmeye alıştırması özelliğiyle, insanı kararlı olmaya alıştırır. Her gün oruç tutmaya niyetlenen insan kararını yerine getirmeye koşar ve imsak vakti imsakta, iftar vakti iftarda olur.

3- Ramazan, görevi yerine getirme duygusunu, yapıl-

ması istenen şeyi gerçekleştirme kararlılığına sahip olmayı öğretir. Ramazan, 30 gün boyunca gündüzü oruçla geceyi de ibadetle geçiren insana, ayın sonunda muhasebe yapıp büyük bir kazanç sağladığını ve iyi bir kararlılıkla büyük bir ameli gerçekleştirdiğini gösterir. İnsanlar benzeri amellere büyük bir hamasetle başlayarak genelde bitiremez veya yarım bırakır. Zaman uzadıkça himmetler azalır. Fakat Ramazan ayı, bir ibadetin nasıl sonlandırılacağını öğretir Müslüman'a. O, zaman ilerledikçe diğerlerinin aksine daha güçlü bir irade ile tutunur ibadetine. Hele itikaf günleri olan son on gün gelince tembellikler yerini dinçliğe bırakır ve oruç, namaz ve ibadetin her çeşidiyle Ramazan daha dolu bir şekilde yaşanmaya çalışılır.

4- Günümüzde kötü bir alışkanlığa veya iyi olmayan bir huya sahip olan bazı kimselerin kâhin veya falcılara gittiğini görüyoruz. Unutmamalı ki insana şifa veren de onu değişik hastalıklardan kurtaran da Cenab-ı Hak'tır. O, "Bir toplum kendinde olan durumu değiştirmedikçe, hiç şüphe yok ki, Allah da o toplumda olan hali değiştirmez." buyuruyor. Gerçek değişiklik insanın içinde başlayan değişikliktir. İşte Ramazan ayı, değişmek isteyen insana bu fırsatı verir Allah'ın izniyle. Alışkanlıklarından kurtulmak, nefsinin sıkışıp durduğu dar mahpesin sınırlarından dışarı çıkmak isteyen Müslüman Ramazan ayını iyi değerlendirmelidir. Bir yıl boyunca her gün benzeri işleri yapan insana bir değişim imkanı sunan Ramazan ayı, insana alışkanlıklarının ötesinde değişik ve daha özenli bir hayatın varlığını hatırlatır. Rabbe kul olmanın zevkini ruhlara duyuran bir havayı teneffüs ettirir Müslüman'a ve onu bayağı adet ve

alışkanlıklardan uzak tutar. Yenilenmeye ve yenileşmeye ne kadar da ihtiyacı vardır insanın. Evet, "*Eksiksiz tam bir yenileşme, ancak, ruh, zekâ, his ve irâdenin müşterek gayretleriyle mümkündür. Ruh gücünü, bütünüyle kullanmak, geçmişten gelen bilgileri eksiksiz değerlendirmek, sürekli olarak ilhâm ve mâneviyât esintilerine açık kalabilmek, körü körüne taklitlere takılıp kalmamak ve her zaman nizâmîliği tâkip etmek... İşte mantıkî yenileşmenin bir kaç dinamiği!*"[17] İşte bu dinamikleri elde etmenin veya eldeki bu dinamikleri elde tutmanın ve istikameti devam ettirebilmenin en bereketli arazisidir Ramazan ayı. Günlük, haftalık, aylık ve yıllık amel çizelgelerimizin en dolu olduğu aydır Ramazan.

5- Ramazan ayı, insana zaman tanzimini öğretir. Hayat, imsak ve iftar vaktine göre şekillenir Ramazan ayında. Adeta senenin diğer zamanlarında da ibadet yörüngeli bir vakit düzenlemesini çağrıştırır.

---

[17] M. Fethullah Gülen, *Sızıntı*, 12/133, Şubat 1990

RAMAZAN AYINI DEĞİŞİM AYI YAPABİLMEK İÇİN BİR REÇETE

1- Öncelikle bu faziletli ayda gerçekleşmesi istenilen şeyin sınırlarını çok iyi çizmek gerekir. Açık hedefler koymalı, istenilen şey net bir şekilde belirtilmelidir. Belirli bir plan yapmadığımız taktirde hedefe ulaşmak mümkün değildir. Bu anlamda plan ve projeler çok önemlidir. Şöyle bir söz vardır: "Planlamada başarısız olduğunda, başarısızlık için plan yapmışsın demektir."

Yapılan planlar yazıya geçirilmelidir. Yer yer bu plana bakılmalı ve ara değerlendirmelerde bulunulmalıdır. Planı yapan kimse ile uygulayan kimse aynı kişi olunca her hangi bir itiraz ve mazeret de söz konusu olmayacaktır. Besmelesiz başlayan her işin sonu kopuk olacağından plan yapmak için sakin bir yer seçilmeli, abdest alınmalı ve iki rek'at şükür namazı kılınmalı ve besmele ile kâğıt kalem ele alınarak düşünülen plan yazıya geçirilmelidir. Planı yaparken, ailenin beraberinde getirdiği sorumlulukları da hesaba kat-

malı, bundan başka herkesin kendi hayatı ile ilgili müşkilatı düşünmesi de göz önünde bulundurulmalıdır.

Büyük ve altından kalkılması zor hedefler koyarak daha baştan başarısızlık ile neticelenecek bir yola girmemek gerekir. Az da olsa devamlı yapılacak bir ibadet anlayışını plana yansıtmak da önemlidir. Ayrıca belirli bazı hedeflere yoğunlaşmak da en uygun yol olacaktır.

2- Değişim arzusunu kuvvetlendirmek gerekir. Plan yaptıktan sonra bu planı niçin yaptığımızın sebebi düşünülmeli ve değişime olan ihtiyaç hissedilmeye çalışılmalıdır. Bunun için de kişinin kendisiyle ayrı bir oturum yapması mümkündür. Bu oturumda insanın kendisine şunu sorması iyi olacaktır: “Bu hedefi niçin gerçekleştirmek istiyorsun?” Her bir hedefe bir veya daha çok sebep yazılmalıdır. Mesela, “sabah namazını her gün cemaatle kılacağım” şeklindeki hedefe dair şu sebepler yazılabilir: Büyük sevaba nail olmam için, Rabbimin beni sevmesi ve hayatımı bereketlendirmesi için, rızıkların erken dağıtılma bereketine nail olmam için…

3- Yapılan plana uygun ölçüler koymak gerekir. “Niçin değişim?” sorusunun cevabı akıl ve vicdanda karşılığını bulunca şu soruyu sormak yerinde olacaktır: “Hedefi gerçekleştirdiğimi ne zaman bileceğim?” Namaz misalinde, eğer her gün cemaatle namaza gidiyorsam bunu gerçekleştirdiğimi bilmek kolay olacaktır. Ayın yarısında veya üçte ikisinde cemaatle namaza gelmiş isem veya hiç namaz kılmıyorsam veyahut da yolun yarısındaysam bunların da cevabını vermem gerekecektir.

4- İnsanın işlerini ve fikir dünyasını harekete geçiren ve

şahsiyetine şekil veren iç aklın değişime inanmasını sağlanmalıdır. Ayrıca, değişimde karşılaşacağı zorlukları kolaylaştırmasını sağlamak da gerekir. Her gün -uykudan önce veya günün başlangıcında olması daha iyi olacaktır- yapılan planın okunup kontrolünün gerçekleştirilmesi bu anlamda çok önemlidir.

5- Yapılan planı büyük bir kararlılıkla her gün tatbik etmek gerekir. Bütün hedeflerin hepsine ulaşabilmek için her gün mutlaka bir miktarını bile olsa hedefleri gerçekleştirme istikametinde ilerlemek lazımdır. Yarın gerçekleştirmeyi düşündüğümüz şeyi bu geceden yazmak da yerinde bir yaklaşım olabilir. Planlı insanın hedeflerini gerçekleştirmek için vakti çok olur. Bu manada bir çizelgeden veya cetvelden yararlanmak da mümkündür. Mesela sabah namazını cemaatle kılma hedefi için akşamdan şöyle bir plan yapılabilir: –Mesela– sabah dörtte uyanmak, sabah namazının veya cemaatle namaz kılmanın faziletine dair hadisleri mütalaa etmek, öğle ile ikindi arası kaylûle uykusuna yatmak…

6- Dua ile Cenab-ı Hak'tan yardım istemek gerekir. Böyle hayırlı bir planı gerçekleştirme noktasında en büyük yardımcımız Allah'tır. Her gün namazlarda Fatiha suresinde okuduğumuz üzere bizler Müslümanlar olarak sadece O'na kulluk eder ve sadece O'ndan yardım dileriz. Ramazan ayı içerisinde dualara icabet saatlerinin çokluğu, bu ayın bir rahmet ve mağfiret ayı olduğu da düşünülürse dua ile Cenab-ı Hak'tan yardım istemenin ne kadar gerekli ve yerinde olduğu ortaya çıkacaktır. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurur ki, "Üç kimsenin duası geri çevrilmez: Baba-

nın çocuğuna duası, oruçlunun duası ve yolcunun duası…"[18] Oruçlunun duasının müstecab dua olması da bu manada teşvik edici bir unsurdur. Oruçlu iken dua vakitlerinde, kıyamda iken de gece vakitlerinde dua etmek hedeflerimizi gerçekleştirme istikametinde en büyük güç sahibinden yardım istemek demektir.

> *Kısaca; önce, gerçekleştirmek istediğin hedefleri yaz, sonra şu duayı yap: "Allah'ım! Yazdığım hedefleri gerçekleştirmeye beni muvaffak kıl Yâ Rabbi!" Duada ısrarcı ol. Duanda şu cümleleri yazan kardeşini ve umum olarak bütün ümmet-i Muhammed'i de unutma. "Allah'ım gelecek seneyi izzet ve yardımınla bizleri müjdeleyeceğin bir yıl eyle Yâ Rabbi. O yüce isminin dünyanın bütün köşelerine götürülmesi noktasında bizleri istihdam eyle. Ta ki ümmet-i Muhammed dağınıklıktan kurtulsun." Amin.. Amin..*

7- Ramazan ayı bitince, iyi bir tefekkürle yeniden başlamak ve yeni bir rağbetle Allah'a yönelmek gerekir. Kur'ân'da şöyle buyurulur: *"O halde bir işi bitirince, hemen başka işe giriş, onunla uğraş. Hep Rabbine yönel, O'na yaklaş!"* (İnşirah, 94/7-8) Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Yardımı sadece Allah'tan dile. Sakın hâ âciz olma!"[19] Kendi rızasına uygun böyle bir planı –ne kadarını olursa olsun- gerçekleştirmeye muvaffak kılan Rabbimize karşı bir sû-i edebin olmaması için, hayatımızı O'nun rızası istikametinde götürmemize vesile olabilecek böyle bir havayı devam ettirme, bu plandaki değişime yönelik hususiyetleri diğer aylara da yansıtma, planın son adımını oluşturmaktadır. % 70'den fazlası gerçekleştirilen bir planın başarılı ve

---

18 Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, 3/300; 6/48; *Sünen-i Kübra*, 3/345

19 Müslim, *Kader* 34; İbn Mace, *İman* 10

faydalı bir plan olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sabah namazını cemaat ile kılma misalinde, önceden böyle bir alışkanlığı olmayan bir insanın, Ramazan boyunca 15 gün sabah namazını cemaatle eda etmesi büyük bir başarı sayılacaktır. Rabbimiz de bunu mükâfatlandıracak ve kişinin hiç ummadığı ne kapılar açacaktır. Allahu A'lem… Planında göreceli de olsa başarıyı yakalamış bir kimsenin şükür secdesi yapması da Rabbe karşı bir teşekkürün ifadesidir.

DUALAR

İftar Duası

İftârda dua etmek Efendimiz'in sünnetlerindendir. Birkaç iftâr duâsı vardır. Meşhur olanlarından ikisi şunlardır:

ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى

Manası: "Susuzluk gitti, damarlar ıslandı ve inşaallah mükâfat gerçekleşti." Bir başka iftâr duâsı da şöyledir:

أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ
وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ

Manası: "Yanınızda oruçlular iftar etsin, yemeğinizi iyi insanlar yesin ve melekler size dua etsin."

Sahur Duası

Niyet esasen kalb ile olur. Yani geceleyin, yarın oruç tutacağını kalbinden geçiren kimse niyet etmiş demektir.

Oruç tutmak düşüncesi ile sahur yemeğine kalkan kimsenin bu düşüncesi de niyettir. Oruca kalb ile niyet etmek yeterlidir. Ancak kalb ile yapılan bu niyeti dil ile söylemek daha iyidir. Bu sebeple, oruç tutacak olan kimse, hem içinden niyet etmeli, hem de dili ile: "Niyet ettim Ramazan-ı şerifin yarınki orucuna" diye söylemelidir. Her günün orucuna ayrı niyet etmek lâzımdır.

Ramazan Ayında Her Güne Bir Dua

En güzel dualar Rabbimizin Kur'an'da bildirdiği dualar, daha sonra da Peygamber Efendimiz'in yaptığı dualardır. Burada her güne bir tane olmak üzere otuz adet Allah Resûlü'nün en çok yaptığı dualardan misaller vermek istiyoruz:

1- Allah'ım! Beni ilimle zenginleştir, yumuşak huylulukla (hilm'le) benim ahlâkımı güzelleştir, bana senin lütfundan takvayı ihsan et, Sen'den hakkıyla korkmamı nasip et ve bana sıhhat ve afiyet ver Yâ Rabbi![20]

2- Allah'ım! Ciddiyetimi, şakamı, hatamı, kastımı mağfiret buyur. İtiraf ediyorum ki bu kusurların hepsi bende vardır.[21]

3- Allah'ım! Doğu'yla Batı'yı birbirinden uzaklaştırdığın gibi, beni de günah ve hatalarımdan uzaklaştır.[22]

4- Gazabından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve benimle bulunmalarından Allah'ın tam kelimelerine sığınırım.[23]

20 Deylemi, *el-Firdevs*, 1/469
21 Buhari, *Daavât*, 60
22 Buhâri, *Ezân*, 89
23 Ebu Davud, *Tıbb*, 19; Tirmizi, *Daavât*, 93

5- Ey Allah'ım! Benim hatalarımı, cehaletimi, işlerimde göstermiş olduğum israfı ve Sen'in benden daha iyi bildiğin günahlarımı bağışla Ya Rabbî![24]

6- Allah'ım! Nimetinin zevalinden (yok olup gitmesinden), verdiğin afiyetin değişmesinden, azabının ansızın gelip çatmasından ve gazabına sebep olacak şeylerden Sana sığınırım.

7- Allah'ım! Benim günahımı bağışla, evime genişlik ver ve bana rızık olarak verdiğin nimeti de bereketli kıl![25]

8- Allah'ım! Borca batmaktan, düşmanın galebesinden ve kulların, başıma gelenlerden dolayı sevinmesinden Sana sığınırım.

9- Allah'ım! Nefsime takvâsını ver! Ve onu pâk eyle. Onu pâk edecek yegâne Sen varsın. Onun Velîsi ve Mevlâsı Sensin![26]

10- Allah'ım! Beni harama düşmeyecek şekilde helal rızıkla iktifa ettir. Beni fazlınla Senden başkasına muhtaç olmayacak şekilde zengin et! Yâ Rabbi!

11- Allah'ım! Sen benim kuvvetimsin ve yardımcımsın. Senin inayetinle düşmanımı engellerim. Senin yardımınla hücûm ederim (karşı koyarım). Ve Senin desteğinle mücadele ederim (zorluklarla çarpışırım).[27]

12- Allah'ım! Gözümden ve kulağımdan beni yararlandır ve (ölünceye kadar) onlara sıhhat ve âfiyet ver. Bana zulm

---

24 Buhari, *Daavât*, 60

25 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/63

26 Müslim, *Zikr*, 73

27 Ebû Dâvûd, *Cihad*, 90

edenlere ve etmekte olanlara karşı yardım ihsân eyle. Ve bana zulm etmekte olanlardan intikamımı al.[28]

13- Allah'ım! Dünyayı salih kullarına nasıl gösteriyorsan bana da öyle göster Yâ Rabbi![29]

14- Allah'ım! Fayda vermeyen ilimden, korkmayan ve ürpermeyen bir kalpden, doyma nedir bilmeyen bir nefisten ve kabul olunmayacak duadan Sana sığınırım Yâ Rabbi!.[30]

15- Hamdin bütün çeşitleri Allah'a mahsustur. Allah'ım! Senden rahmetini celb edecek şeyleri, gerçekleşmesi muhakkak olan mağfiretini, her türlü günahtan korumayı, her türlü iyiliği kazanmayı, cennetle serfirâz olmayı ve cehennemden kurtuluş dilerim.[31]

16- Allah'ım! Sen benim küçük ve büyük olan, önce ve sonra işlemiş olduğum, açık ve gizli işlediğim bütün günahlarımı bağışla Yâ Rabbi![32]

17- Allah'ım! Senden senin yol göstericiliğini ve hidayeti, Sen'den hakkıyla korkmayı ve takvayı, namuslu bir şekilde yaşayıp iffet sahibi olmayı ve gönül zenginliği istiyorum.[33]

18- Allah'ım! Seni zikretmemde, Sana şükretmemde ve Sana en güzel kulluğu yerine getirmem hususunda bana yardım et Yâ Rabbi![34]

---

28 Tirmizî, *Daavât*, 116

29 Deylemî, *el-Firdevs*, 1/469

30 Müslim, *Zikr*, 73

31 Tirmizî, *Vitr*, 17; İbn-i Mâce, *İkâme*, 169

32 Müslim, *Salât*, 216

33 Müslim, *Zikr*, 72

34 Ebu Davud, *Vitr*, 26

19- Allah'ım! Ümmet-i Muhammed'e rahmetinle muamelede bulun.[35]

20- Allah'ım! Cimrilikten, tembellikten, ömrümün sonunda ele ayağa düşmekten, kabir azabından, diri ve ölülerin fitnesinden Sana sığınırım Yâ Rabbi![36]

21- Allah'ım! Seni anma, şükretme ve Sana layık-ı vechi ile ibâdet etme hususunda bize yardım et![37]

22- Allah'ım! Yaratılışımı güzel kıldığın gibi ahlâkımı da güzelleştir.[38]

23- Allah'ım! İstediğim Senin rahmet ve merhametindir. Göz açıp kapayıncaya kadar beni nefsim ile (baş başa) bırakma! Benim bütün hallerimi Sen ıslâh et! Senden başka yoktur ilâh.[39]

24- "Allah'ım! Benim günahımı bağışla! Kalbimin kinini ve kızgınlığını gider. Ve saptıran fitne ve belalardan beni Sen koru yâ Rabbi![40]

25- Allah'ım! Yaptığım ve yapmadığım şeylerin şerrinden Sana sığınırım.[41]

26- Allah'ım! Sapmaktan ve saptırılmaktan, sürçmekten ve sürçtürülmekten, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cahillik yapmaktan veya bana bu şekilde muamele edilmesinden sana sığınırım Yâ Rabbi!

---

35 Müslim, *Zikr*, 41
36 Buhari, *Cihad*, 25
37 Ebû Dâvud, *Vitr*, 26
38 Deylemî, *el-Firdevs*, 1/481
39 Ebu Davud, *Edeb*, 101
40 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/325
41 Ebu Davud, *Vitr*, 32

27- Allah'ım! Acizlikten, tembellikten, korkaklıktan ve kocamaktan Sana sığınırım. Kabir azabından Sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnesinden de Sana sığınırım Yâ Rabbi![42]

28- Allah'ım! Dünya ve Ahiret darlığından Sana sığınırım Yâ Rabbi![43]

29- Allah'ım! Bu dünyadan bizlere şehadetsiz ve imansız olarak çıkmayı nasib etme Yâ Rabbi!

30- Ey kalbleri istediği şekilde evirip çeviren yüce Allah'ım! Kalbimi dinine yönelt, onu, dinin üzere sabit kadem kıl Yâ Rabbi![44]

Bunlardan başka yapılabilecek dualardan bazıları da şunlardır:

* Allah'ım! Göz açıp kapayıncaya kadar dahi olsa hoşnut olmayacağın şeylerle bizi baş başa bırakma!

* Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih eder ve O'na hamd ederim. Azîm olan Allah, her türlü eksiklikten münezzehtir.

* Allah'ım, Senin sevdiğin ve râzı olduğun şeyi yapmaya beni ve bizleri muvaffak kıl.

* Allah'ım! Beni; ihlaslı ve ihlâsa erdirilmiş, müttakî, senden hakkıyla korkan, zâhid, Senden râzı, Senin kendisinden râzı olduğun, Senin sevdiğin, Seni seven, iyilerden, saf-temiz ve Sana yakın kullarından eyle. Allah'ım! Beni Kur'an ahlâkı ile ahlâklanan kullarından eyle yâ Rabbi!

---

42 Buhari, *Cihad*, 25

43 Ebu Davud, *Edeb*, 101

44 Tirmizi, *Kader*, 7

* Allah'ım! Seni her türlü eksiklik ve kusurdan tenzih eder ve Sana hamd ederim.

Senden affımı ister, yanlış yollarda olduğumu anladığım an hemen tevbe eder, Sana dönerim.

* Allah'ım! İşimizde bize bir çıkış ve kurtuluş nasip et.

* Allah'ım! Senin yarattığın mahlukat adedince, nefsinin razı olacağı şeyler sayısınca, Arşının ağırlığınca ve Seni anlatan kelimelerin mürekkepleri miktarınca tesbih ve hamd ederim.

İkinci Bölüm

RAMAZAN AYINDA KAZANANLAR VE RAMAZAN GECELERİ

RAMAZAN AYINDA "KAZANANLAR" KİMLERDİR?

Hayırlı ne insanlar vardır ki onların hayırlarını unutmuşuzdur. Âbidlerin namazlarını, Allah için verenlerin sadakalarını, kendilerini Allah'a verenlerin ağlamalarını bilmemekteyiz.

Kulluk için bütün gücünü harcayanların gayretlerinden, kendilerini Allah yolunda kurban edenlerin cehdlerinden, ihlaslı kimselerin sadakatlerinden ve Allah dostlarının göz yaşlarından ne kadar da gafil bulunuyoruz?

Zahide kadınları, sabır kahramanı hanımları ve kendini ibadete hasretmiş olan kâniteleri niçin zikretmiyoruz?

Rabbimizin şu âyette belirttiği üzere Allah dostlarına vaad edilen ecir ve sevapları niçin unutuyoruz?

"*Allah'a teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, İslâm dinine iman eden erkekler ve iman eden kadınlar, taate devam eden erkekler ve taate devam eden kadınlar, dürüst erkekler ve*

dürüst kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, mütevazi erkekler ve mütevazi kadınlar, hayır yolunda infak eden erkekler ve infak eden kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve çok zikreden kadınlar var ya, işte Allah onlara mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır." (Ahzab, 33/35)

* Hastalığın belini büktüğü, yorgunluk ve yaşlılığın kendisini çok yorduğu nice büyüklerimizi görürüz ki bastonlarına yüklenerek cemaatle namaza veya teravih namazına gelmektedirler. Hiç mi ibret almayız bu insanlardan? Niçin bekliyoruz ki? Hayat geçmekte, ömür tükenmekte. Emir ne zaman gelecek, belli değil. Bazılarımızın belini senelerin değil tembellik ve tenperverliğin bükmüş olduğu görülüyor. Yirmili, otuzlu ve kırklı yaşlarda olanlar bu manada bir kıyas yapmalı değiller mi?

* Çarşı pazarda maddi ticaret peşinde koşmayıp Allah yolunda oruçluları iftar ettirmek için can hiraşane çalışan ne kimseler bulunmaktadır. Bunların ticareti daha kârlı, bereketli ve semerelidir. "Sadaka kulun malından hiçbir şeyi azaltmaz" buyuruyor Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem). Başka bir defasında "Kesenin ağzını kısarsan, Allah'da sana rızkını kısar." buyuran Allah Resûlü, diğer bir defasında da her sabah iki meleğin yeryüzüne inip şöyle dediğini belirtir: "Allah'ım! İnfak edip cömertlikte bulunanın malını artır. Cimrilik edip kısanın da malını telef et Yâ Rabbi!"[45]

* Ramazan ayında için için ağlayan, gözyaşı döken ne hak erleri ile karşılaşılır mescidlerin dört bir köşesinde. Al-

---

[45] Buhari, *Zekât*, 26; Müslim, *Zekât* 57

lah korkusundan ağlayan gözün cehenneme girmeyeceğini memeden çıkan sütün geri dönmemesi teşbihi ile anlatır Allah Resûlü.[46] Yataklarından uzakta, yüzleri yerde, gözleri yaşlı ne hak dostları vardır Ramazan ayında kulluk yapan. "*Teheccüd namazı kılmak için yataklarından kalkar, cezalandırmasından endişe ederek, rahmetinden ümid içinde olarak Rab'lerine dua edip yalvarırlar ve kendilerine nasib ettiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar. İşte onların dünyada yaptıkları makbul işlere mükâfat olarak gözlerini aydın edecek, gönüllerini ferahlatacak hangi sürprizlerin, hangi nimetlerin saklandığını hiç kimse bilemez.*" (Secde, 32/16-17) âyeti bize onların hallerini ve ötede yakalayacakları mükafatları haber verir. Doğru sözden ayrılmayan, sadece Rablerine yönelen, gecelerini taat, tilavet, tazarru' ve niyazla geçiren, yüzlerinde secde izi, nurlarının şualarının tele'lu ettiği nice gözü yaşlı insanlar vardır. Ramazan ayında bunlar kazanmayacak da kim kazanacak? Uyku, oyun ve eğlence ile vakit geçiren, gezip dolaşan kimseler mi? Evet, Rabbimizden dileğimiz bizi de kendi katında kazanacağı âyetlerle bildirilen kimselerden eylemesi, Ramazan ayının derinliğine bizleri uyarmasıdır.

* Bir defasında Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm), özellikle kadınların sadaka ve infakta bulunmalarını istemiş ve Cehennem ehlinin çoğunun kadınlar olduğunu ifade etmiştir.[47] Kadınların özellikle Ramazan ayında cömertlik ve infaklarına çokça şahit oluruz. Efendimiz'in tavsiyesine imtisal

---

46 Tirmizi, *Cihad*, 8; Nesai, *Cihad*, 8

47 Buhari, *Hayz* 6.

Efendimiz, bunun sebebi sorulunca da lanet ve kötü sözün kendilerinden çok sadır olmasını ve iyiliğe karşı nankörlüklerini belirtmiştir.

ederek sadaka ve hayır yollarının bu ayda çoğaltılması da Ramazan ayını ihyâ sadedinde özellikle belirtilmesi gereken bir husustur.

* Ramazan ayının son on günü ibadet hayatına daha bir ağırlık vermek onu ihyâ adına Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) de uyguladığı önemli bir husustur. İtikaf, Kur'ân tilaveti, kırık kalple tazarru, niyaz ve dua, gözyaşları ile namazı taçlandırma, yataktan uzaklaşıp, gözden uykuyu mahrum kılma, evrad, ezkar ve istiğfarı çoğaltma, teheccüd başta olmak üzere nafile namazları eda etme, bütün bu ibadet ve taat içinde havf ve reca arası bir hal içinde bulunma… Bütün bunlar bütün Ramazan boyunca özellikle de son on günde Ramazan ayını fırsat ve ganimet bilenlerin yapacağı şeylerdir…

* Çocukları teravih namazı başta olmak üzere diğer ibadete hazırlama ve devam ettirme, onları camiye götürüp camiyi onlara anlatma, vesileler bularak Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ve sahabe efendilerimizin hayatlarından tablolar sunma, gözü yaşlı bir insanın sohbetinde bulundurma, namazın iç anlamını, niçin namaz kılındığını anlatma, Rabbimize karşı görevlerimiz hatırlatma, bu dünyaya başıboş olarak gelmediğimizi ifade etme, geliş gayemizi anlayacağı dilden söyleme, söyleyemiyorsak, bunu anlatan kitaplardan okuma… Bunlar da çocuklarımıza diğer aylarda vermekte zorlanacağımız dini bilgi ve ibadetleri onlara öğretmenin en uygun ayı olan Ramazan ayını bu anlamda değerlendirme ve ihyâ etme demektir.

* Gerçek anlamda mutlu kimse Ramazan ayına yetişip de mağfiret olunan kimsedir. Ramazan ayının günlerini

dolu dolu geçirmek, Ramazan ayında başarıya ulaşmak ve onu hakkıyla ihyâ edebilmek için şu anlatılanları maddeleştirelim:

1- **Mücahede**: Ramazan ayını ihyâ etmede en temel faktör gayret göstermek ve çalışmaktır. Rabbimiz buyuruyor ki: "*Bizim uğrumuzda gayret gösterip mücahede edenlere elbette muvaffakiyet yollarımızı gösteririz. Muhakkak ki Allah iyi davrananlarla beraberdir.*" (Ankebut, 29/69)

2- **Himmet ve azimet**: Ramazan ayını ihyâ etmeye hırslı, zorlukları karşılamaya da hazır olmak ikinci adımdır. İbnü'l-Cevzî, bir işi tamamlamaya güç yetirenlerin ortaya koydukları noksan ve eksikliğin, insanlardaki en büyük ayıp olduğunu ifade etmiştir.

3- **Ramazan ayının faziletlerini ve özelliklerini bilmek**: Çünkü, bir şeyi bilen ona karşı hırslı olur ve ona özen gösterir.

4- **Ramazan ayının sayılı günlerden oluştuğunu kavramak**: Ramazan ayının günleri sayılıdır ve çok çabuk geçer. Ramazan ayının bittiği gibi bir gün ömrümüzün de biteceğini kavrayıp bu ayı ihyâ adına niyetimizi tazelemek de bu meyanda düşünülebilir.

5- **Hayırda yarış**: Allah'ın Salih kulları hayır yollarında birbirleriyle yarışmışlar ve güzelliklere nail olmuşlardır. Şehvetinin esiri ve lezzetin kulu olmamak noktasında hayır alanlarında yarışmak da Ramazan ayını ihyâ adına çok önem arz etmektedir. Rabbimiz buyurur ki: "*Kullarımızdan kimi nefsine zulmeder. Kimi mûtedildir, orta yolu tutar. Kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçer. İşte büyük lütuf budur.*" (Fatır, 35/32)

6- **Ölümü hatırlayıp onun kötü akıbetlerinden kaçınmak**: Bu son Ramazan'ımız olacak. Bu Ramazan ayı son ayımız olacak. İşte bu niyet ile ömrümüzün son ibadetlerini yapıyormuş gibi, yarın Âhiret'e göçecekmişiz gibi kulluk vazifelerimizi büyük bir ihtimam ile yerine getirmek gerekmektedir. Böylece Ramazan ayının değerini daha iyi kavramış oluruz.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ الْفَائِزِينَ بِرَمَضَانَ

RAMAZAN AYINDA GECELER NASIL DEĞERLENDİRİLİR? (RAMAZAN AYINDA KIYAM)

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Kim iman ederek ve sevabını Allah'tan bekleyerek Ramazan ayında kaim olursa geçmiş günahları mağfiret olunur."[48] Burada anlatılan Ramazan ayında kaim olma veya değişik bir ifade ile Ramazan ayında kıyam ne demektir?

Ramazan ayında kıyam, onun gecelerini ibadetle geçirmek manasına gelmektedir. Ramazan ayında kıyam, Allah'ın sevabını bu dünyada verdiği bir nimet ve fazilettir.

"*Teheccüd namazı kılmak için yataklarından kalkar, cezalandırmasından endişe ederek, rahmetinden ümid içinde olarak Rab'lerine dua edip yalvarırlar ve kendilerine nasib ettiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar. İşte onların dünyada yaptıkları makbul işlere mükâfat olarak gözlerini aydın edecek, gönüllerini ferahlatacak hangi sürprizlerin, hangi nimetlerin saklandığını hiç kimse bilemez.*" (Secde, 32/16-17) âyetinde be-

48 Buhari, *İman*, 26; Müslim, *Salatul Müsafirin*, 173

lirtilen husus gece kıyamıdır. "*Şimdi iyi düşünün: Böyle olanın durumu mu iyi, yoksa gece saatlerinde, âhiretten endişe edip Rabbinin rahmetini umarak gâh secdede, gâh kıyamda ibadet edenin durumu mu iyi? De ki: «Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak akl-ı selim sahipleri, sağduyulu olanlar düşünüp ibret alır.*" (Zümer, 39/9) âyetinde anlatılan husus da gece ibadetidir.

Ramazan kıyamını daha iyi anlamak için şöylece maddelendirelim:

1- Gecenin sonunda kıyam: Bu, Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir uygulaması idi. Gecenin sonunda kalkar ve ibadetini daha çok o zaman eda ederdi.

2- Gecenin başında uyumak: Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) genel olarak gecenin başında uyurdu.

3- Kısa iki rekat ile başlama: Peygamberimiz, gece kıyamına kıratı kısa olan iki rek'at olarak kıldığı nafile bir namaz ile başlardı. Gece kalkıldığında birden uzun kıyamlı namazlara yönelmek bir bıkkınlığa sebep olabilir. Daha sonra gece namazlarının en faziletlisi olarak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından ifade edilen "kıyamı en uzun olan namaz"ı[49] kılmak yerinde olacaktır.

4- Rükû' ve secdenin kıyama yakın olması: En faziletli namaz, rükûsu ve secdesi kıyamı kadar uzun olan namazdır. Bu Hz. Enes tarafından bildirilmiştir. Böyle olması, Kur'ân tilavetinin fazileti ile tesbihin, zikrin ve secdedeki duanın faziletini bir araya getirecektir. Böylece bütün faziletli ibadetler onların özü olan namazda tam ve tekmil olarak ortaya

[49] Efendimiz "*Tûlu'l-Kunût*" ifadesini kullanmıştır.

konmuş olacaktır. Tabii ki insanlara imam olan kişinin namazı çok uzatmaması, hatta kısa tutması, kendi başına kıldığı vakit istediği kadar uzatması da Resûlü Ekrem'in (sallallahu aleyhi ve sellem) tavsiyeleri arasındadır.

5- Rükû'da Allah'ı tazim etme, secdede de çokça duada bulunma: Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) rükû'yu uzatır, Allah'a çokça tazim ve senada bulunur, bazen şöyle derdi:

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوح

Secdede de bazen şu duayı yapardı:

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلٰى دِينِكَ

6- Vitir namazını yatsı ile sabah namazı arasında eda etme: Vitr namazının gecenin sonunda kılınmasının daha faziletli oluşuna dair rivayetler bulunmaktadır.

7- Gece namazını uzun kıraat ile kılmak: Gece kılınan namazda kişinin sesini kendine duyuracak şekilde sesini biraz yükseltmesi faziletli görülmüştür.

8- Gece ibadetinin Ramazan ayına has bazı hususiyetleri bulunmaktadır ki bunlar da şunlardır: Allah için ihlâslı olmak, mescidlere erken gitmek, sünnet ve nafileleri eda etmeye hırslı olmak, mescidde yer tutmamak (insanlara eziyet verdiğinden dolayı bu hareket doğru değildir.)…

RAMAZAN AYININ SON ON GÜNÜNÜN VE KADİR GECESİ'NİN FAZİLETİ

Ramazan Ayı'nın yirmi yedinci gecesi olan Kadir Gecesi hayırlarla dolu olayların meydana geldiği bir gecedir. İnsanlara dünya ve ahirette mutlu olmanın yollarını gösteren, beşeriyeti karanlıklardan çıkarıp aydınlığa kavuşturan kutsal kitabımız Kur'ân-ı Kerim; Ramazan Ayı'nda, Kadir Gecesi'nde inmiştir. Kur'ân-ı Kerim gibi insanlık için bir hidayet rehberi olan kitabın böyle bir gecede inmesi ona müstesna bir şeref kazandırmış, kadrini yüceltmiştir.

Kadir Gecesi, gecelerin en feyizlisi ve bereketlisidir. Bu gece çok şerefli ve müstesnâ bir gece olduğundan Kur'ân-ı Kerim'de müstakil bir sûre ile şerefi yükseltilmiş, doksan yedinci sûre olan "Kadir sûresi" buna tahsis edilmiştir. Bu sûrede gece ile ilgili olarak şöyle buyurulur:

"*Doğrusu biz Kur'ân-ı Kadir gecesinde indirmişizdir. Kadir Gecesi'nin ne olduğunu bilir misin? Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır, melekler ve ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin*

izniyle her türlü iş için inerler. O gece tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir." (Kadir, 1-5)

Diğer bir surede Kur'ân'ın indirildiği bu gece ile ilgili şu ifadeler yer alır:

"*Hâ, Mîm. Açık olan ve gerçeği açıklayan bu kitaba yemin ederim ki; Biz onu kutlu bir gecede indirdik. Çünkü Biz haktan yüzçevirenleri uyarırız. O, öyle bir gecedir ki her hikmetli iş, tarafımızdan bir emir ile, o zaman yazılıp belirlenir. Rabbinden bir rahmet olarak hep elçiler göndermekteyiz. Muhakkak ki O, her şeyi hakkıyla işitir ve bilir.*" (Duhân, 44/1-6)

Kur'ân-ı Kerim'in bu gecede inmesi, bu gecenin bin aydan daha hayırlı olması, ezelde takdir ettiği şeylerden bir yıllık olayların, ana kitaptan alınarak, görevli meleklere bildirdiği gece olması sebebiyle de Kadir Gecesi üstün bir değer taşımaktadır. Cebrâil'in (aleyhisselâm) diğer meleklerle bu gecede yeryüzüne inerek Allah'a ibadet eden kulları selamlamaları ve bu gecenin tan yeri ağarana kadar selâm ve esenlik olması da ilâhî rahmetin çok güzel bir tecellisidir. Şair bunu ne güzel ifade eder:

Hakk'ın en şa'şaalı nûru tecellî etti,
Doğdu Kur'ân güneşi, leyle-i fetret bitti.

Buhârî'nin pek çok rivayetine göre, Kadir Gecesi'nin Ramazan ayının son on gecesinden birinde olması kuvvetle muhtemeldir. Çünkü Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazan ayının son on gününde, her zamankinden daha fazla ibadet eder, âile fertlerini de ibadet için uyandırırdı.[50]

---

50 Bkz. Buhârî, *Fadl'u Leyleti'l-Kadr*, 3.

Hz. Peygamber'in rastladığı Kadir Geceleri hakkındaki rivayetler arasında yirmi yedinci geceye ait olan rivayet âlimlerin çoğunluğu tarafından tercih edilerek, bu gece Kadir Gecesi olarak kutlanagelmiştir.

Bin aydan daha hayırlı olduğu açıkça bildirilen bu gece bizim için Yüce Allah'ın bir lütfudur. Hiç şüphesiz Kadir Gecesi'ne yetişmek, biz mü'minler için büyük bir mutluk olduğu gibi en iyi şekilde değerlendirilmesi gereken bir fırsattır.

Kadir Gecesi'nin ibadetle geçirilmesi büyük bir kazançtır. Çünkü bu gecede yapılan ibadet bin ayda yapılan ibadetten daha hayırlıdır. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) gece ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Kim faziletine inanarak ve sevabını umarak Kadir Gecesi'ni ibadetle geçirirse, geçmiş günahları bağışlanır."[51] 83 yıldan, 1000 aydan daha hayırlı olan, meleklerin akın akın yeryüzü semasına indiği bu geceye mahsus bir ibadet yoktur. Ancak, bu geceyi namaz kılmak, Kur'ân-ı Kerim okumak, tevbe ve istiğfarda bulunmak, dua etmek suretiyle ihyâ etmek uygun olur. Üzerinde namaz borcu olanların hiç olmazsa bir günlük kaza namazı kılmaları iyi olur. Böylece, hem namaz borçlarını ödemiş, hem de geceyi ihyâ etmiş olurlar. Namaz borcu olmayanların ise nâfile namaz kılmaları sevap kazanmaya ve geceyi değerlendirmeye vesile olur. Bu gece Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) namaz kılmış, Kur'ân okumuş, dua ve tefekkürde bulunmuştur. Ramazan ayının son on günü gelince, o geceleri ihyâ etmiştir. Aile efradını ibadete kaldırmış ve ibadet hususunda çok gayret göstermiştir.

---

[51] Buhârî, *Teravih*, 2; Müslim, *Salât*, 25.

Bizler de bu gecelerde bol bol Kur'ân okuyabiliriz. Uykudan fedakârlık ederek namaz kılabiliriz. Eş dost ve akrabalarla bir araya gelerek cevşen okur ve dua edebiliriz. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) bol bol selatü selam getirebiliriz. İhtiyaç sahiplerini sevindirebiliriz. Allah'ın güzel isimleriyle O nu tesbih edebiliriz. Tevbe ve istiğfarı her zamankinden fazlaca yaparak ibadetimizi taçlandırabiliriz.

Kur'ân-ı Kerim'in yeryüzüne inmeye başladığı bu gecede bol bol Kur'ân-ı Kerim okumak da, bu yüce kitabın şefaatçi olmasına sebep olabilir. Bu konuda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyorlar: "Kur'ân okuyunuz, çünkü O, kıyamet gününde okuyana şefaatçi olarak gelir."[52] Ayrıca bu gecede okunabilecek bir duayı da Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), eşi Hz. Âişe'ye (radıyallahu anhâ) öğretmiştir. Hz. Âişe (radıyallahu anhâ), bunu şöyle anlatır: "Hz. Peygamber'e dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü, Kadir Gecesi'ne rastlarsam nasıl duâ edeyim?' Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): "Allah'ım sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni de affet' diye dua et, buyurdu."[53]

İşte Ramazan ayını ihyâ etmek için son on gün içindeki Kadir gecesini çok iyi değerlendirmek gerekir. Hakiki bir kul olmak yolunda bu geceyi ihyâ etmek, çok önemlidir.

Kadir gecesi, muvaffak olanın ömrüne bin ömür katar. Dakikası bir gün, saati iki ay, günü de birkaç sene hükmünde olan Kadir gecesi, zamanlar içinde Allah'a en yakın zirvedir.

---

52 Müslim, *Misâfirîn*, 252.

53 Tirmizî, *Deavât*, 85.

Ramazan ayının son on gününde eda edilecek olan **itikaf** da hem Ramazan ayını hem de içinde Kadir gecesini barındıran son on günü Allah'ın rızası istikametinde değerlendirmek adına önem arz eder.

Fıtır sadakası da son on gün içinde verilmesi uygun olan, köle veya hür, erkek veya kadın, çocuk veya büyük bütün Müslümanlar'ın vermesi gereken bir ibadettir. Hatta velileri, mecnun ve yetim için bu sadakayı vermekle yükümlüdürler. Bayram namazından önce verilmesi gereken fıtır sadakasını bu vakitten sonraya geciktirmek doğru değildir. Bu ibadeti de büyük bir ganimet bilmek gerekir.

RAMAZAN AYINDA DÜŞÜLEN HATALAR

Burada, özellikle Ramazan ayında yapılan yanlışlıklar ve hatalardan bahsetmek istiyoruz.

* Ramazan ayında Kur'ân hatmetmek vacip değildir belki ama acaba ibadet hayatında gösterilecek hangi kusur ve gevşeklik bundan daha büyüktür? Zaten on bir ay boyunca Kur'ân'ın bir vadide kendilerinin bir vadide olduğu insanların, Ramazan ayında bile Kur'ân'ı hatmetmemeleri acaba başka türlü nasıl izah edilebilir? Bu kusur, bu hicran ve bu terk etmişlik, Ramazan ayında telafi edilmeyecek de ne zaman telafi edilecektir? Evet, Ramazan ayındaki en büyük hatalarımızdan biri, Kur'ân ayında Kur'ân'a olan uzaklığımızdır. Onu hatmetmek, hakkıyla okumak, tecvidli bir şekilde öğrenmeye çalışmak, onu anlamak için en azından Elmalılı Hamdi Yazır'ın tefsiri gibi bir tefsirden açıklamalarını okumak her Müslüman'ın görevidir. Bir yakınından kendisine gelen mektubu büyük bir heyecanla açıp okuyan insan acaba neden kendisine Allah'ından gelen bir hitabı okumaya ve anlamaya çalışmaz ki?

* Bazı inananlar Ramazan ayında oruç tutuyor, fakat namaz kılmıyor, veyahut da sadece Ramazan ayında namaz kılıyorlar. Oysa Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: "*Bununla beraber kâfirlikten vazgeçip tövbe eder, namaz kılar, zekât verirlerse artık sizin din kardeşleriniz olurlar. Bilip anlayacak kimseler için Biz âyetlerimizi iyice açıklarız.*" (Tevbe, 9/11) Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ise namaz kılmanın bir iman küfür meselesi olduğuna değiniyor: "İnsan ile küfür ve şirk arasında namazı terk etmek vardır." "Bizimle onlar arasındaki en ayırıcı faktör namazdır. Onu terk eden kafir olur." Vakit çıkana kadar uyuyarak namazı zayi edenimiz az değildir. Oruçtan daha ehemmiyetli bir ibadet olan namazı zayi etmek ile nasıl bir durum arz edilmektedir? Düşünülmesi gerekir. Namazı zayi edenleri Cenab-ı Hak adeta şöyle tehdit ediyor: "*Kendilerinden sonra yerlerine öyle bir nesil geldi ki namazı zâyi ettiler, şehvetlerinin peşine düştüler. İşte bunlar da azgınlıklarının cezasını bulacaklardır.*" (Meryem, 19/59)

* Ramazan gibi şeytanların zincire vurulduğu bir ayda bile haramlara düşülebilmektedir. Televizyon seyretmek aslında zararsız bir şey olmakla birlikte, pek çok kanalın insanı günaha sokacak görüntüler sunmalarına her zaman şahit olmaktayız. Gece gündüz, şarkı, müzik ve eğlence ile vakit geçiren insanımız da az değildir. Gıybet edenlerimiz, çarşı-pazarda dolaşıp Ramazan günlerini zayi edenlerimiz hiç de az değildir.

* Ramazan ayında düşülen hatalardan biri de sabah ezanı okunup kamet getirilene kadar yeme-içmenin devam etmesidir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), sahuru geciktirin der-

ken sahur yemeğinin son vaktinde yenmesini tavsiye buyurmuşlardır. Yoksa imsak vaktini aşmamızı istememiştir.

* Ramazan ayına has olan yanlışlarımızdan biri de iftarda veya sahurda yeme-içmede aşırıya kaçmamızdır. Bazılarımız adeta bir kişilik oruç tutmakta, lakin çift kişilik yemektedir. Pek çok hastalığa sebep olabilmesinin yanında bunu tavsiye eden hiçbir âyet veya hadis bulunmamaktadır. Yeme içmede ölçüyü Efendimiz'den (sallallahu aleyhi ve sellem) öğreniyoruz: Midenin üçte biri yemeğe, üçte biri içeceğe ayrılmalı, kalanı da boş bırakılmalıdır.

* Ramazan ayında kulluk hayatımız adına yapmaya söz verdiğimiz ibadetlerde tabir yerinde ise büyük bir aç gözlülük içinde olup, ilk günlerde bunu başarıp daha sonraları nefse yenik düşmek de sanki Şeytan'ın sağdan girmesi olarak niteleyebileceğimiz ve insanın azmini kıran bir yanlışlıktır. Gerçekleştirmeyi düşündüğümüz ibadetlerde orta yolu tutmalı, altından kalkamayacağımız yükün altına girmemeye özen göstermeliyiz. Bu, bizde bir tembellik de meydana getirmemelidir. Yapabilecek olduğumuz halde bu sebepten dolayı askıya alacağımız ibadetler varsa bu da yanlıştır. Bu konuda orta yolda olup dengede durmamıza vesile olacak olan merci herkesin kendi vicdanıdır. Hızlı bir şekilde geçen bu "sayılı günler"i çok iyi ve verimli değerlendirebilmek için nefsin dizginlerini ele almak ve tam bir kararlılık göstermek gerekir.

* Ramazan ayında oruç tutmanın farz olduğu ve olmadığı insanların kimler olduğu bellidir. Bununla beraber kendisine oruç farz olmadığı halde nefsini büyük bir meşakkate sokan kimseler vardır. Orta yol Kur'ân yoludur. Efendimiz'in

(aleyhissalâtu vesselâm) tavsiye ettiği hayattır. İnsanın kendisini bile bile tehlikeye atmaması gerekir.[54] Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), hayatı boyunca ümmetini ifrat ve tefritten yani, dengesizlikten korumuştur. İşte denge insanı olmak için bir misal: Sahabi efendilerimizden Abdullah bin Amr bin As, bütün seneyi oruçlu geçiriyordu. Allah Resûlü bunu duyunca ona sordu:

"Bütün seneyi oruçlu geçiren sen misin?"

"Evet ya Resûlallah!"

"Hayır öyle yapma. Sadece pazartesi ve perşembe günleri oruç tut!"

"Ey Allah'ın Resûlü, ben daha fazlasına güç yetirebilirim." Bu ısrar karşısında Allah Resûlü'nün tavsiyesi: "Öyle ise tüm sene değil de bir gün ye, bir gün tut. Bu, Davud aleyhisselamın orucudur ve Allah katında en makbul nafile oruç budur."

Abdullah bin Amr sözlerini, "Daha fazlasına gücüm yeter" diyerek noktaladı. Allah Resûlü'nün (aleyhissalâtu vesselâm) huzurunda son söz bu olduğu için ömrünün sonuna kadar da bayram günleri hariç hep oruç tuttu. Ne var ki, hayatının sonuna doğru onun dudaklarından dökülen şu ifadeler, Peygamberimizin tavsiyesini tutmadığına pişman olduğunu gösteriyordu. "Keşke Allah Resûlü'nün sözünü dinleseydim. O gün üzerime aldığım mükellefiyeti götürebilecek durumdaydım. Halbuki şimdi çok zorlanıyorum. Ama O'nun huzurunda söylediğim söze de muhalefet etmek hoşuma gitmiyor. Onun için bu duruma katlanıyorum."

---

54 Bkz.: Bakara sûresi, 2/195 "*İslâm'da zarar vermek de zarara uğramak da yoktur.*" prensibi bu hususa da ışık tutmaktadır.

* Ramazan ayında ihtilam olarak uykusundan uyanan kimsenin orucunun bozulduğunu zannetmesi de oruç ile ilgili içine düşülen hatalardandır. Oysa cünüb olarak sabahlansa da gusledilir ve bu, oruca bir engel oluşturmaz.

* Sahur yemeğini mümkün olan son vaktinde, iftar yemeğini ise mümkün olan ilk vaktinde yiyerek oruçların açılması Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) tavsiyeleri arasındadır.[55] Bundan dolayı iftar vaktinde ilk önce yemeği yemek, daha sonra ise akşam namazını eda etmek bu hayırdan istifade etme adına önem arz eder. Akşam namazına öncelik verilecekse bile namazdan önce iftarın hurma veya su gibi şeylerle açılması, ardından namazın kılınması uygundur. Sahur vaktinde de ezanı ve kameti beklemeden imsak vaktinin bitimi ile bitirecek şekilde sahuru tehir etmek bu hayırdan faydalanmak için yapılması gereken bir tutumdur.

* Unutarak bir şeyler yiyip içen kimselerin oruçlarının bozulduğu zannıyla yeme ve içmeye devam etmeleri veya nasıl olsa kaza edeceğim diyerek o gün oruç tutmamaları da özellikle Ramazan ayında yapılan yanlışlardandır. Bu durumlarda Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) orucun tamamlanmasını emreder ve yedirip içirenin Allah olduğunu söyler.[56]

* Ramazan geceleri ailevi münasebette bulunmanın Ramazan ayında orucu zedeleyeceği şeklinde yanlış bir inanç da hâkimdir. Oysa Cenab-ı Hak "*(Ey kocalar), oruç tuttuğunuz günlerin gecelerinde, eşlerinize yaklaşmak size helâl kılın-*

55 Buhari, *Savm* 44; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/172

56 Buhari, *Savm* 26; Müslim, *Sıyam* 171

dı. Eşleriniz sizin elbiseleriniz, siz de eşlerinizin elbiselerisiniz. Allah nefsinize güvenemeyeceğinizi bildiği için yüzünüze bakıp, size bu lütufta bulundu. Artık bundan böyle onlara yaklaşıp Allah'ın sizin için takdir buyurduğu neslin arayışı içinde olun." (Bakara, 2/187) buyurmuştur. Tabii ki bununla beraber Ramazan gibi zamanın Allah'a en yakın zirvelerinde, Cenab-ı Hakk'a kulluğun en detaylısının arz edilmesi gereken günlerde ailevi münasebette bulunmayıp bütün vaktini O'na hasreden müminlere de bir şey denemez.

* Abdest ve gusülde ağza ve burna su verirken mübalağa yapılması da oruçlu iken yapılan yanlışlardandır. Bunu bizzat Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) belirtmiş ve oruçlu iken su kaçma ihtimaline binaen bu mübağaladan uzaklaşılmasını tavsiye etmiştir. Yine isteyerek kusmadıktan sonra oruç bozulmamaktadır. İstemediği halde kusan oruçluların oruçlarına devam etmeleri gerekir.

* Teravih namazlarında mescid ve camilerde huzuru bozacak şekilde bebeklerin ve küçük çocukların gürültüsü ve sesleri, namaz kılan herkesi hatta imamın kıraatını olumsuz etkileyebilmektedir. Bundan dolayı böyle çocuk ve bebekleri olanların bu hususa dikkat etmeleri gerekir. Bununla beraber çocuklarımızı mescide ve camiye de alıştırmalıyız. Onları teravih ve diğer namazlara özellikle Ramazan ayında götürmeliyiz. Çocuklarımızı mescide alıştırmak ile onların namaz kılanların huzur ve huşû'larını bozması arasındaki ince dengeyi muhafaza ettiğimiz sürece bu anlamda bir sıkıntı olmayacaktır. Mescid ve camilerde yüksek sesle konuşmak da yapılması yanlış olan davranışlardandır. Özellikle günümüzde cami ve mescidler, namaz ve sair iba-

det için kullanılmaktadır. Bu ibadetlerde insanların manevi huzurlarını bozucu her şeyin yanlış olduğunu söylememiz mümkündür.

* Ramazan ayında düşülen önemli hatalardan biri de erkek ve kız çocuklarının, teravih ve sair namazlar için camiye gelen anne-babalar tarafından ihmal edilmesidir. Edebini verdikten sonra onları da camilere getirmeye kim ne diyebilir? Hiç kimse bu konuda olumsuz bir şey söylememektedir. Ramazan gibi çocuklarımıza dinî bilgilerini öğretmede fırsatlar yüklü bir ayda onları namaza getirmemek gibi bir yanlıştan kaçınmamız ve onları dini açıdan bu şekilde terbiye etmemiz gerekir.

* Teravih namazlarının çok hızlı bir şekilde kılınması da Ramazan'a has yanlışlar arasında sayılabilir. "Teravih namazı kılınırken, ister kısa sûreler okunsun isterse de hatim takip edilsin, âyetlerin tertil üzere okunması ve namazın da ta'dîl-i erkana riayet edilerek kılınması/kıldırılması gerekir. Yoksa yarış yapar gibi çok süratli bir şekilde âyetleri okumak, rüku ve secdeleri verip veriştirmek kat'iyen doğru değildir. Maalesef, son senelerde halk arasında "jet imam" tabir edilen kimseler türemiştir; teravih namazının ciddiyetine ve sıhhatine dokunacak manzaralar sergilenmektedir. Mü'minler, bu hususta temkinli davranmalı; teravih namazında âyetlerin tertil üzere okunmasına ve ta'dîl-i erkanın gözetilmesine dikkat etmelidirler."[57]

* Zekât ve sadakalarını her sene aynı yere vermek veyahut da zengin olup olmadığına bakmadan hep aynı aileye vermek de özellikle Ramazan ayında yapılan bu ibadette

57 *Kırık Testi*, 25.08.2008

içine düşülen yanlışlıklardan biridir. Özellikle zekât verilecek kimsenin ihtiyaç sahibi olması gerekir. İhtiyaç sahibi olup olmadığı bilinmeden bir kimseye verilecek olan mal veya para zekât olarak değerlendirilemez. Bu durumda olan kimselerin yardıma muhtaç öğrenci ve talebelere yardım etmeleri ise zekât yerine geçer.

RAMAZAN AYINA VEDA

Bütün bir Ramazan boyu Allah'ın rızasını kazanma ve O'nu hakiki manasıyla sevebilme yolunda ibadet ve taatte bulunan Müslüman, Ramazan ayına veda etme günleri geldiğinde ciddi bir burukluk yaşayabilir. Çünkü bu semereli ve verimli ay bitmektedir. Bir dahaki Ramazan ayına belki yetişemeyecektir. Ama o, bu ay boyunca taat ve ibadeti sevebildiyse artık gözü başka sevdalara kapalı olacaktır. "Yemen yoluna âşık olan Şam'a yönelmez." şeklinde bir arap atasözü vardır. Gerçekten mümin, O'nun sevgisini yakalama yolunda ciddi bir çaba gösterdi ise artık 30 günlük bu yolculuğunda kazandığı varidat, onu başka yollara gitmekten alıkoyacaktır.

Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"*O halde bir işi bitirince, hemen başka işe giriş, onunla uğraş. Hep Rabbine yönel, O'na yaklaş!*" (İnşirah, 94/7-8)

Ramazan ayını iyi değerlendiren Müslüman hemen başka bir işe girişmeli, O'nun rızasını kazanma yolunda yakîn

gelene kadar dur durak bilmeden değişik vesileler aramalıdır. Aksi taktirde bir ay boyunca kazanılan o güzellikleri bir anda bitirmek de mümkündür.

Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"*Kendilerine doğru yol iyice belli olduktan sonra, gerisin geri dinden çıkanlara muhakkak ki şeytan önce fit vermiş; onları uzun emellere, umutlara düşürmüştür.*" (Muhammed, 47/25)

Evet, Ramazan ayı boyunca doğru yolun lezzetini tadan mümin, şeytanın fit ve tuzaklarına kanmamak, gerisin geriye o eski adetlerine dönmemek istiyorsa, işi sıkı tutmalı, kazandıklarına yenilerini eklemeli, manevi ticaretten elde ettiği kârı heba etmemelidir. Elindekiyle yetinmeyi bilmek de bir mesafedir aslında. Ama buna da tevessül etmeden yeni basamaklar çıkmalı ve o manevi lezzetleri tatmaya devam etmelidir.

Unutmamalı ki kim gevşekliğe ve tembelliğe alışırsa veya rahata meylederse muhakkak rahatı kaybeder. Hikmetli sözlerden birinde şöyle denir: "Yorulmamak istersen, yorulmamak için yorul." Akıllı olan kimse, nefsini hesaba çeker ve Ahiret için çalışır.

Bu arada güç yetirilemeyecek ve devamı gelmeyecek hedefleri kimsenin kendisine zorunlu kılmaması gerekir. Peygamberimiz buyuruyor: "Ey insanlar! Güç yetirebildiğiniz amelleri yapmaya bakın. Unutmayın, siz usanırsınız da Allah bıkmaz. Amellerin Allah'a en sevimli geleni az da olsa devamlı olanıdır."[58] Evet, bir açıdan Ramazan ayında kazandığımız amelleri daha sonra da yapmamız

---

[58] Buhari, *İman* 31; Müslim, *Salatu'l-Müsafirin* 215

gerektiğini anlatır bu hadis bize. Az da olsa devamlı olanı… Belki bir sayfa Kur'ân, belki az sayıda istiğfar, belki sadece Ramazan ayında oruç, ama devamlı olan Kur'ân, istiğfar ve oruç…

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Abdullah b. Amr b. Âs'a hitaben şöyle demiştir: "Ey Abdullah! Filanca gibi olma. O gece namazı kılardı da sonradan onu terk etti."[59] Peygamberimizin ibadet hayatına baktığımızda kulluğunda hep bir devamlılık göze çarpmaktadır.

Ne aileyi ihmal, ne ibadeti aksatmak, ne Ramazan ayında kazandığımız manevi güzellikleri bir çırpıda bitirivermek ne de dünyadan nasibi unutmak… Her hak sahibine hakkını vererek, üzerimizde en büyük hakkı olanın da Allah olduğunu unutmayarak ibadet hayatımıza Ramazan ayından sonra da kaldığımız yerden devam etmek…

Hûd suresi'nde Cenab-ı Hak şöyle buyurur:

"*Öyleyse ey Resûlüm, sen beraberinde olup tövbe edenlerle birlikte, sana nasıl emredilmişse öyle dosdoğru hareket et. Aşırı gitmeyin. Çünkü O, yaptığınız her şeyi görmekte olup işlerinizin karşılığını da size verecektir.*" (Hud, 11/112)

Bu âyette konumuzla ilgili iki hususu görmekteyiz: Ramazan boyunca duyup hissettiğimiz manevi güzellikleri devam ettirme adına istikamet üzere olmak gerektiği, bir de, aşırı gitmemek, tuğyanda bulunmamak gerektiği. Alimlerimiz buradaki tuğyan ifadesini anlatırlarken bunun "emir ve yasakları yapıp yapmama noktasında haddi aşmak" manasına geldiğini söylemektedirler.

[59] Buhari, *Teheccüd*, 19; Müslim, *Sıyam* 185

Mümin sadece Ramazan ayında ibadet etmekle yükümlü değildir. "*Sana ölüm gelip çatıncaya kadar da Rabbine ibadet et!*" (Hicr, 15/99) âyeti bir açıdan bize bunu anlatır. Ne yazık ki, ibadetin gerçek anlamını bilememekten kaynaklanan bu kusur, Ramazan'dan sonra da kendini hissettirmektedir.

İnsan, unutmakla, kalp de değişmekle ilgilidir. Filolojik açıdan bakıldığında kelimelerin kökleri bu manalar ile ilgilidir. Bu dünyanın imtihan dünyası olduğunu unuttuğumuzda insan unutur, kalp de değişir. Yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"*Onlar ki «Rabbimiz Allah'tır» deyip sonra da dürüst hareket ederler, (istikamet üzere olurlar) işte onlara korku ve endişe yoktur, onlar kendilerini üzecek hiçbir durumla da karşılaşmazlar.*" (Ahkaf, 46/13)

İnandıktan sonra istikamet üzere olup o hali devam ettirmenin gerekliliği anlatılır bu âyette. Bu âyet konumuz açısından bakıldığında bir bakıma Ramazan ayından sonra da o ruhani iklimi ve manevi havayı diğer aylara yansıtmaya işaret eder. "Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım! Kalbimi dinine yönlendir!" duasını Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) yapmış ve tavsiye etmiştir. İki Cihan Serveri Efendimiz bile bu duayı yapıyorsa kalbi zaten her an başka bir yerlere yönelmesi muhtemel bizlerin bu duaya nasıl yapışması gerekir acaba? İşte Ramazan sonrası eski güzellikleri devam ettirebilmenin bir yolu da güzel halimizi devam ettirmesi için Rabbimize bu ve benzeri dualarla yakarmamızdır.

EFENDİMİZ DÖNEMİNDE RAMAZAN AYI İÇİNDE OLAN OLAY VE HÂDİSELER

Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hayat-ı seniyyeleri içinde Ramazan ayında meydana gelen olay ve hâdiseler şunlardır:

* 21 Ramazan pazartesi: Vahyin ve Kur'ân'ın Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) indirilmesi, İslâmî davetin başlaması.[60]

* Bi'setin 10. senesi, Ebu Talib'in vefatı.[61]

* Bi'setin 10. senesi, hicretten üç sene önce, Hz. Hatice'nin vefatı.[62]

* **Hicretin birinci senesi**: Hamza b. Abdülmüttalib seriyyesi (Seriyyetu Seyfi'l-Bahr).[63]

---

60 Bakara, 2/ 185; İbn Hişam, *Sîre*, 1/304; Müsned, 5/297, 299; Beyhaki, *Sünen-i Kübra*, 4/293; pazartesi kaydı için Müslim hadis no: 1162; 21. gün kaydı için Mübarekfuri, *er-Rahîku'l-Mahtum*, s. 75-76 haşiyede

61 Belazuri, *Ensâbu'l-Eşraf*, 1/406

62 Beyhaki, *Delâilu'n-Nübüvve*, Kal'aci'nin haşiyesi 2/353

63 İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/6; İbn Hişam, 2/281

* **Hicretin ikinci senesi**: 17. Ramazan: Bedru'l-Kübra gazvesi.

Ebu Cehil'in, Ümeyye b. Halef'in ve As b. Hişam'ın ölmeleri.

Efendimiz'in kızı ve Hz. Osman'ın eşi Rukayye'nin vefatı.[64]

Asma binti Mervan'ın öldürüldüğü seriyye, 25 Ramazan.[65]

* **Hicretin üçüncü senesi**: 15. Ramazan gecesi, Hz. Hasan'ın dünyaya gelmesi.[66]

Efendimiz'in Zeyneb binti Huzeyme ile evlenmesi.[67]

* **Hicretin beşinci senesi**: Hz. Aişe'nin ve babasının ifk ile ilgili beraatini bildiren âyetlerin inmesi, ifk hadisesinin Ramazan ayına uzaması.[68]

* **Hicretin altıncı yılı**: Abdullah b. Atik'in Sellam b. Ebi'l-Hukayk'ı öldürdüğü seriyyesi.

Zeyd b. Harise'nin Beni Fezare'ye seriyyesi.[69]

Galib b. Abdullah'ın Meyfaa'ya seriyyesi.[70]

* **Hicretin sekizinci senesi**: Ramazan ayının başı, Ebu Katade'nin Batn-ı İdam'a seriyyesi.[71]

---

64 İbn Sa'd, 8/36; *İstiab* 4/292

65 İbn Hişam, 4/377, 379; İbn Sa'd, 2/27

66 *Tarih-i Bağdad*, 1/140; *Tarihu Halife*, s. 66

67 İbn Sa'd, *Tabakat*, 8/115

68 *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 3/91-92

69 İbn Hişam, *Sire*, 4/351

70 İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/199; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 4/248; Müslim, hadis no: 158, 159

71 İbn Hişam, 4/363-364; İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/133

Mekke'nin fethi: Medine'den Ramazan ayının onuncu günü çıkılmış, 19. gecesi ise Mekke'ye girilmişti.

Ramazan ayının son beşinci gecesi, Halid b. Velid seriyyesi (Uzza'yı yıkması için)[72]

Sa'd b. Zeyd el-Eşhelî seriyyesi (Menat'a).[73]

Amr b. As seriyyesi (Hüzeyl kabilesinin putu Süvâ'ya).[74]

* **Hicretin dokuzuncu senesi**: Efendimiz'in (aleyhissalâtu vesselâm) Recep ayında gittiği Tebuk Gazve'sinden dönüşü.[75]

Sakif heyetinin Müslüman olduklarını ilan ederek gelişi.[76]

Himyer Meliklerinin elçisinin mektuplarla Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) gelmesi.[77]

* **Hicretin onuncu senesi**: Cerir b. Abdillah el-Becelî'nin gelip Müslüman olması.[78]

Evet, bu olay ve hadiseleri değerlendirdiğimizde ortaya çıkan sonuç şudur: İki Cihan Serveri Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazan ayında ibadet, taat adına yaptıkları bilinmektedir. Ama Gazve ve seriyyelerin yanı sıra Efendimiz'in evliliklerinden biri de Ramazan ayında vuku bulmuştur. Özellikle seriyyelerin çokluğu göze çarpmaktadır. Tabii, İslâm'ın ilerleme ve genişlemesi adına her fırsatın değerlendirilmesi ve beklemeye tahammülü olmayan

72 İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/145
73 İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/146-147
74 İbn Sa'd, *Tabakat*, 2/146
75 *er-Rahiku'l-Mahtum*, s. 401
76 *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 3/92; İbn Hişam, 4/249
77 *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 5/86; İbn Hişam, 4/311-313
78 İbn Hacer, *İsabe*, 2/220

hadiselerin mevcudiyeti bazı olayların Ramazan ayı içerisinde meydana gelmesine sebep olmuş olabilir. Fakat her ne sebeple olursa olsun, bu olay ve hadiselerden yola çıkarak, Efendimiz'in hayatından alacağımız ibretler olduğunu da unutmayarak, Ramazan ayının aynı zamanda bir aksiyon ve hareket ayı olduğunu tespit etmemiz yanlış olmayacaktır. Yine bu hadiselerden yola çıktığımızda, dünyanın veya memleketimizin herhangi bir yerinde diğer insanlara hizmet götürmek söz konusu iken Ramazan gelince kendisini eve kapatan ve uzlet hayatı ile insanlardan uzak kalmayı akla getiren bir düşüncenin doğru olmadığı fikrini çıkarmamız da yine yanlış olmayacaktır. Tabii ki bu düşüncelerin, insanlara hizmet etme düşüncesi ile ne başkalarına ne de kendine bir faydası dokunan ve bu kuruntu ile kendisini aldatan kimselere herhangi bir faydası da olmayacaktır.

RAMAZAN AYINI İHYÂ ETMEYE VE ORUCUN DEĞERİNE DAİR BAZI DEĞERLENDİRMELER

Yedi şeyde hayır yoktur: Huşu olmayan namazda, lüzumsuz şeylerden kaçınılmadan tutulan oruçta, düzgün telaffuz etmeden, acele ile Kur'an okumakta, günahlara engel olmayan ibadette, cömertlik bulunmayan malda, samimiyet bulunmayan dostlukta, ihlâs olmayan duada. (Hz. Ali)

Ömrüm boyunca oruç tutsam, hiç uyumadan geceleri ibadetle geçirsem, malımı parça parça Allah yolunda infak etsem, fakat gönlümde Allah'a itaat edenlere karşı bir sevgi, isyan edenlere karşı bir nefret duymasam, bütün bu yaptıklarımdan bir fayda göremem. (Abdullah bin Ömer)

İbadet eğer bir kuş olsaydı, şüphesiz onun kanatları oruç ile namaz olurdu. (Yahya bin Muaz)

Namaz seni yolun yarısına ulaştırır, oruç da hükümdarın kapısına ulaştırır. Sadaka ise, hükümdarın huzuruna çıkarır. (Ömer bin Abdülaziz)

Oruçsuz oruçlu o kimsedir ki yer, içer, fakat azalarını günahlardan korur. Oruçlu oruçsuz ise, yemez, içmez, fakat azalarını günahlardan korumaz. (İmam Gazalî)

Orucun adabından birisi de, açlık, susuzluk ve güçsüzlüğü hissedebilmek için gündüz uyumamaktır. (İmam Gazalî)

Yemek içmekten geri durup diğer günahlarla yoğrulan kimse, tıpkı abdest alırken azalarını üç defa mesh ederek görünüşte âdete uymuştur.; ancak en önemli şey olan yıkamayı terk etmiştir. (İmam Gazalî)

Beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammülsüzlüğün bir ilâcı da oruçtur. (Bediüzzaman Said Nursi)

Bu mübarek Ramazan-ı Şerif'teki dualar, ihlas bulunmak şartıyla inşâallah makbuldür. (Bediüzzaman Said Nursi)

Bu Ramazan-ı Şerif'te, Kur'an'ı zevk ve şevk ile okumak çok ihtiyacım vardı. (Bediüzzaman Said Nursi)

Eğer oruç olmazsa, nefisperest çok zenginler bulunabilir ki, açlık ve fakirlik ne kadar elîm ve onlar şefkate ne kadar muhtaç olduğunu idrak edemez. (Bediüzzaman Said Nursi)

Hususan Şaban ve Ramazanda akıldan ziyade kalb hissedardır, ruh hareket eder. (Bediüzzaman Said Nursi)

Leyle-i Kadir'in Ramazan'ın içinde gizli olmasından hususan nısf-ı ahîrede ve bilhassa aşr-ı âhirde ve bilhassa yirmibir, yirmiüç, yirmibeş, yirmiyedi, yirmidokuzda bulunması ihtimaliyle, bu gecelerde aramalı diye hadîste vardır. (Bediüzzaman Said Nursi)

Mâh-ı Ramazan'da kazanç bire bindir. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerif âdeta bir âhiret ticareti için gayet kârlı

bir meşher, bir pazardır. Ve uhrevî hasılât için, gayet münbit bir zemindir. Ve neşvünema-i a'mal için, bahardaki mâh-i Nisandır. Saltanat-ı rububiyet-i İlahiyeye karşı ubudiyet-i beşeriyenin resm-i geçit yapmasına en parlak, kudsî bir bayram hükmündedir. Ve öyle olduğundan, yemek-içmek gibi nefsin gafletle hayvanî hacatına ve malayani ve heva-perestane müştehiyata girmemek için oruçla mükellef olmuş. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerifte en zenginden en fakire kadar herkesin nefsi anlar ki: Kendisi mâlik değil, memlûktür; hür değil, abddir. Emir olunmazsa en âdi ve en rahat şeyi de yapamaz, elini suya uzatamaz diye mevhum rububiyeti kırılır, ubudiyeti takınır, hakikî vazifesi olan şükre girer. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerifte güya âlem-i İslâm bir mescid hükmüne geçiyor; öyle bir mescid ki, milyonlarla hâfızlar, o mescid-i ekberin kûşelerinde o Kur'an'ı, o hitab-ı semavîyi Arzlılara işittiriyorlar. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı şerifte hayrı birden bine çıkan evradlarımızla meşgul olup ilmî derslerimizle bu cüz'î, geçici sıkıntılara ehemmiyet vermemeğe çalışmak büyük bir bahtiyarlıktır. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerifte mü'minler, derecatına göre ayrı ayrı nurlara, feyizlere, manevî sürurlara mazhar oluyorlar. Kalb ve ruh, akıl, sır gibi letaifin o mübarek ayda oruç vasıtasıyla çok terakkiyat ve tefeyyüzleri vardır. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerifte sevab-ı a'mal, bire bindir. Kur'an-ı Hakîm'in nass-ı hadîs ile herbir harfinin on sevabı var; on hasene sayılır, on meyve-i Cennet getirir. Ramazan-ı Şerif-

te herbir harfin, on değil bin ve Âyet-ül Kürsî gibi âyetlerin her bir harfi binler ve Ramazan-ı Şerifin Cum'alarında daha ziyadedir. Ve Leyle-i Kadir'de otuz bin hasene sayılır. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerifteki orucun çok hikmetleri; hem Cenab-ı Hakk'ın rububiyetine, hem insanın hayat-ı içtimaiyesine, hem hayat-ı şahsiyesine, hem nefsin terbiyesine, hem niam-ı İlahiyenin şükrüne bakar hikmetleri var. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerif'teki oruç, hakikî ve hâlis, azametli ve umumî bir şükrün anahtarıdır. (Bediüzzaman Said Nursi)

Ramazan-ı Şerifteki oruç; en gafillere ve mütemerridlere, za'fını ve aczini ve fakrını ihsas ediyor. (Bediüzzaman Said Nursi)

Dünyada bizim Ramazanlarımız kadar –şimdilerde biraz hüzünlü, biraz buğulu olsa da– füsunlu, derin ve geceleri ayrı bir şölen, gündüzleri de ayrı bir şölen olanını hiç görmedim ve göreceğime de ihtimal vermiyorum. (M. Fethullah Gülen)

Dünyada ramazan günleri kadar füsunlu, onlar kadar renkli ve derin bir başka zaman dilimi gösterilemez. (M. Fethullah Gülen)

Geceleri ayrı bir duygu, gündüzleri ayrı bir aydınlıkla tulû' eden Ramazan günleri, gönüllere ayrı bir ruh çalar geçer.. ve toplumun birbirinden kopmuş parçalarını bir araya getirir, bütünleştirir, bütün inzivâzedelere cemaat yolunu açar ve onların gurbetlerini izâle eder.. herkese değişik buudda bir his ve fikir ziyafeti verir ve herkesi bir kere daha hayata uyarır. (M. Fethullah Gülen)

Hiç dinmeyen bir neş'e, hiç bitmeyen bir zevk, hiç eksilmeyen bir aşkla, tütüp giden bir ay varsa o da Ramazandır. (M. Fethullah Gülen)

İnsanın ferdî hayatının geliştirilmesi ve olgunlaştırılmasında riyazâtın pek mühim bir yeri vardır. Bu da ancak oruçla olur. (M. Fethullah Gülen)

İnsanlar duygularıyla, düşünceleriyle ne kadar kirlenirlerse kirlensinler, hemen her Ramazan o büyülü ziyasıyla ne yapar yapar mutlaka onlara bir yudum ışık sunar; arındırır sinelerini isten-pastan.. istidatları ölçüsünde nurlandırır çok kimseyi ve kendine benzetir. Siler ufuklarımızdan sisi-dumanı. Akar gönüllerimize o uhrevî tat ve neşvesiyle. Maytaplar gibi ışık olur dökülür başımızdan aşağı; dindirir hafakanlarımızı, yumuşatır o haşin ve hırçın düşüncelerimizi. (M. Fethullah Gülen)

Kalb ve ruh ufkuna açık olan bir mü'min, her sahurda ayrı bir şölen yaşar, her iftarda ayrı bir heyecanla köpürür, her teravihi ayrı bir ruhânî zevkle eda eder ve çok defa görüp duyduklarıyla kendini âdeta bir rüya âleminde sanır. (M. Fethullah Gülen)

Nefsin gemlenmesi, frenlenmesi bakımından oruç, ciddi bir dinamiktir. Onun içindir ki, ehlullah sürekli riyazat yaparak rûhî formlarını korumaya çalışmışlardır. (M. Fethullah Gülen)

Oruç bir temrindir. Kişide, cismanî arzulara karşı koyma melekesi geliştirir. (M. Fethullah Gülen)

Oruç tutmayanlar, cesetlerinin altında kalır ve hiçbir zaman tam olarak rûhanî olgunluğa ulaşamazlar. (M. Fethullah Gülen)

Oruç, vefa duygusunun tezahür ettiği en güzel bir ibadettir. Zira oruç, Allah ile kul arasında yapılmış bir ahiddir. (M. Fethullah Gülen)

Ramazan günleri, dünyanın her yanında, hususîyle Müslüman ülkelerde ve Müslümanlar arasında ve hele bizim dünyamızda bütün alâkalara merkez, bütün ruhânî zevklere meydan, bütün heyecanlara sahne, bütün terakkîlere nurdan bir helezon ve bütün insânî hususiyetlerin inkişâfına açık bir fırsat, bir ganimet alanıdır. (M. Fethullah Gülen)

Ramazan, bizim dünyamızda o kadar sıcak, o kadar candan ve o kadar bizimle uyuşmuştur ki, onu her misafir edişimizde, bin seneden beri gele-gide, millî töre, millî kültür ve millî karakterimizle kaynaşmış, bütünleşmiş, bizimle içli-dışlı olmuş bir kardeşle, bir arkadaşla karşılaşıyor gibi oluruz. (M. Fethullah Gülen)

Ramazan, hem en münasip bir dua, münâcât ve Hakk'a yönelme mevsimi, hem de çok canlı bir tedâî kaynağıdır. (M. Fethullah Gülen)

Ramazan, hemen her zaman o kadar aydınlıklarla gelir ki, bütün bütün kirlenmiş ve gönül dünyasında iç içe karanlıklar yaşayan nefsin âzad kabul etmez kapı kulları bile, mutlaka onun atmosferinde bir şeyler duyar; bir şeyler söyler ve duygu, düşünce dünyalarında farklı edâlara ulaştıklarını hissederler.. (M. Fethullah Gülen)

Ramazan; varlığın olanca güzelliklerinin, daha net bir şekilde inanan insanların gönüllerine boşaldığı, onların ruhlarındaki inceliğin, letâfet ve nurâniyetin gürül gürül ifade edildiği bir teveccüh ve iltifat ayıdır.. evet onun o cıvıl cıvıl hâli, bütün gök ehlinin bizlere karşı teveccühünün bir aks-i

sadâsı gibidir. (M. Fethullah Gülen)

Ramazan'ın gelmesiyle ruhun râbıtaları daha bir güçlenir.. uhrevî arzu ve emeller daha bir köpürür; köpürür ve duygular üzerine bir mızrap gibi inip kalkan bir Ramazan mülâhazası, inanmış sîneleri aşkla, şevkle coşturur ve onların ruhlarında âdeta yangınlar meydana getirir. (M. Fethullah Gülen)

Ramazanda çok defa, her ses, her soluk, her davranış bize, âdeta beşiklerimizin başında ninni söyleyen annelerimizin içli nağmeleri gibi gelir. Bazen bu sözleri, bu düşünceleri o kadar ince, bu tavırları ve bu davranışları o kadar yumuşak buluruz ki, gezip dolaştığımız her yerde, aldığımız bu nezaket banyosuyla kendimizi kuşlar gibi hafiflemiş, ruhanîler gibi de mekân üstü bir hâl almış zannederiz. (M. Fethullah Gülen)

Ramazanda hemen her gece, bildiğimiz gecelerden çok daha derin ve ukbâ buudlu; gündüzler de o çarpıcı renkliliği ve temkiniyle âdetâ bir irade ve azim atmosferi olarak duyulur ve hissedilir. (M. Fethullah Gülen)

Ramazanı idrak eden mü'min gönüller, her zaman semanın derinliklerinde perde perde yükselen o melekûtî seslere cevap veriyor gibi kendilerini bir aşk ve heyecan içinde bulur; iman, marifet ve muhabbetleri ölçüsünde ruhanî zevkler adına ne mûsıkîler dinlerler. (M. Fethullah Gülen)

Ramazanın son on gününde itikaf yapmalı, elden geldiğince geceleri yatmamalı ve teravihleri uzun uzun kılmalı. (M. Fethullah Gülen)

Ramazanla sıcak alaka kurabilmiş hemen herkes bayramı, ilâhî ihsanların bir tevzî zamanı füsunuyla duyar, onu

olabildiğine tılsımlı bulur ve onun bu semavî cazibe ve büyüsüyle muvakkaten dahi olsa, Ramazanın ayrılış şokunu oldukça hafif hisseder ve koca bir gufran ayının vedasıyla engin bir ihsan gününün şölenini iç içe yaşar. (M. Fethullah Gülen)

Ruhanî yönleri itibariyle gelişmek isteyenler, mutlaka oruç tutmalıdırlar. (M. Fethullah Gülen)

SONSÖZ YERİNE

Burada, Ramazan ayının insanın hayatını nasıl disipline ettiğini ve Ramazan sonrası için bu ayın ne ifade ettiğini veciz ve özlü bir şekilde anlatan M. Fethullah Gülen Hocaefendi'ye kulak verelim:

"Ramazan ayı, yemek-içmek-uyumak gibi nefsin arzu ettiği şeylere karşı tavır belirleyerek, bunları ihtiyaç ölçüsünde ve hamd ü şükür duyguları içerisinde gidermek suretiyle hayatı disipline etmeyi öğretir. Nefsanî isteklere karşı, kalb ve ruh atmosferine sığınarak, vicdanı harekete geçirip iradeyi güçlendirerek sürekli istikamet üzere olabilmeyi ders verir.

Ramazan-ı şerif, insanın en zayıf damarlarından biri olan yeme-içme isteğini sınırlamayı ve kontrol altında tutmayı sağlar. Adeta bir beslenme disiplini talim eder. Evet, hayatı devam ettirebilmek için mutlaka yemeye, içmeye ihtiyaç vardır. Ne var ki, sağlık prensipleri hesaba katılmadan yenip içilen her şey beden için zararlı olduğu gibi; midenin, kalbi ezecek kadar güçlenip insanı kalb ve ruhun derece-i haya-

tından hayvaniyet ve cismaniyet çukurlarına düşürmesi de bir felakettir. Evet, vakitli vakitsiz sürekli bazı şeyler yiyip içmek ve mideyi hep dolu bulundurmak, hem bedene zarardır hem de Cenâb-ı Hakk'ın hoşlanmadığı bir davranıştır.

Bu mübarek ay boyunca tutulan oruç, yemek vakitlerini belirleme, israftan ve mideyi tıka-basa doldurmaktan kaçınma, hem beden hem de ruh sağlığına zarar veren şeylerden uzak durma ve aynı zamanda mutlaka helâl dairesinde kalarak harama asla el uzatmama hususlarında temrinat yaptırır; Ramazanlaşan insanlara bu konularda disiplin ruhu kazandırır.

Ramazan, ondan nasiplenmesini bilen her insanı, seviyesine göre bir sadâkat eri haline getirir. Oruç tutan ve ondaki sırrı kavramaya çalışan bir mü'min, hem Hakk'a teveccühünde hem de halkla münasebetlerinde hep vefa ve sadâkat peşinde olur. O, sadece belli vakitlerde ibadet eden bir insan olmakla yetinmeyip, ubudiyet ufkuna yürür ve bütün gününü kulluk şuuruyla değerlendirir, her an ibadet ediyor olma duygusuyla yaşar. Dünyevî eğilimlerden ve cismanî temayüllerden birazcık sıyrılınca, kendini Cenâb-ı Hakk'a adama ve bir hakikat eri olma hedefi belirir önünde. Bu hedefe ulaşmak maksadıyla, Bediüzzaman hazretlerinin ifadesiyle, hep Allah için düşünme, Allah için konuşma, Allah için muhabbet duyma, "lillah, livechillah, lieclillâh" dairesi içinde kalma ve her zaman Hakk'a müteveccih bulunma denemeleri yapar; bu denemeler neticesinde başarıyı yakalamaya her gün biraz daha yaklaşır. Derken, tam bir vefa ve sadâkat insanı olur.

Zaten oruç, vefa duygusunun en güzel bir alametidir. Zira o, Allah ile kul arasında yapılmış bir anlaşmadır: Kul,

belirli süreler dahilinde, belirli şeylerden vazgeçer ve bu suretle ahdinde vefalı olduğunu gösterir; Cenâb-ı Hak da onun mükafatını bizzat Kendisinin vereceğini vaat eder. Allah'a karşı vefalı davranan bir insan, zamanla ailevî ve içtimaî hayatında da tam bir "vefa abidesi" durumuna yükselir. Bu duyguyla, sıla-yı rahimi gözetir, herkese yardım eli uzatır; zekatını ödemekten asla kaçmaz, hatta sadaka vermeye ve infak etmeye hiç doyamaz.

Hak'la münasebetin önemli bir şiarı da Kur'an okumak, dua dua Cenab-ı Allah'a yalvarmak ve sürekli O'na teveccühte bulunmaktır. Ne var ki, Kur'an-ı Kerim'in işlemeli sandıklar ve ipekten kılıflar arasındaki hapsine son verip, onu dil ve gönüllere şeker-şerbet yapmak da pek çokları için bir manada ancak Ramazan-ı Şerifte mümkün olmaktadır. Bu kutlu ay, damaklara bir Kur'an tadı çalmakta ve insanlara bir evrad ü ezkar disiplini de aşılamaktadır.

İşte, bir ay boyunca, yeme-içmeden yatıp kalkmaya, ibadet ü taatten evrad ü ezkâra kadar hayatın hemen her alanıyla alakalı bazı kaide ve kurallar çerçevesinde davranan, bir ölçüde disiplin ruhuna kavuşan ve düzenli yaşamaya alışan insanlar, Ramazan'dan sonra da aynı nizam ve intizamı korumalı, devam ettirmelidirler. Mesela, bir ayın her gecesinde uykuyu bölüp sahurun bereketinden istifade etmeye koşan, bu arada seccadeyle de bir vuslat yaşayan mü'minler, bu otuz geceyi bir temrinat süresi olarak değerlendirmeli ve artık senenin her gecesini bir vuslat koyu bilmeli, gecelerini hiç olmazsa bir kaç rekat teheccüd namazıyla aydınlatmalıdırlar.

Evet, bir disiplin insanı, nasıl yaşayacağını ve nerede nasıl davranacağını önceden belirler; belli prensipler çerçeve-

sinde kendine bir rota çizer ve attığı her adımı bilerek atar. Bizim, tavır ve davranışlarımızın renk, desen ve çizgilerini de dinimiz çok önceden belirlemiştir. Mesela, Allah'a ve Rasûlü'ne iman bizim için en önemli esastır. Bu esas, sonraki adımlarımızın yönünü de tayin eden bir yol işaretidir. Biz, inandığımız Rabbimizi, rehber bildiğimiz Rasûl-ü Ekrem Efendimiz'i herkese anlatmakla mükellefiz. Dinimizi neşretmek bizim görevimizdir. Dolayısıyla, gönüllere girmeye çalışırız; çok güzel olan İslâm'ın güzelliklerini sergilemek için onu güzelce temsil etmeye gayret gösteririz. Bu niyete matuf olarak, dinî kaynaklarımızın şekillendirdiği tavır ve davranışlarımızla insanların arasında bulunur; onlara kendi değerlerimizi tanıtırız. Gönül verdiğimiz hakikatleri herkese anlatmak için, şer'an katî haram olan meselelere girmeme kaydıyla, o mevzuda kullanılmasına cevaz verilen bütün vesileleri kullanır ve ne yapıp edip insanlarla iman hakikatleri arasındaki engelleri ortadan kaldırmak için çabalarız. Aynı zamanda, disiplin insanı olmakla kuralcı olmak arasındaki farka da dikkat eder; içinde yaşadığımız zamanın şartlarını göz önünde bulundurma, kendi kültür ortamımızın gerçeklerini gözetme ve devrin insanlarına onların anlayacağı bir dil ve üslupla hitap etme gibi hususlara da azami özen gösteririz.

Şayet, kendimizi Cenâb-ı Hakk'ın rızasına adamış ve o rızayı da Zât-ı Uluhiyeti duyurmaya bağlamışsak, artık nerede olursak olalım, hangi şartlar altında bulunursak bulunalım, bizim için durmak, acizliğe düşmek ve mesuliyetten kaçmak söz konusu değildir. Zira, "Bahar gelsin, hava ısınsın, çiçekler açsın, bülbüller ötmeye başlasın... işte o

zaman ben de şakırım!" şeklindeki bir düşünce bir disiplin insanının mülahazası olamaz. O kışta da şakımalıdır, yazda da; baharda da güle türküler söylemelidir güzde de. O, her mevsime ve her döneme göre bir dil ve üslup tutturmalı, dilbeste olduğu hakikatleri terennüm etmekten asla geri durmamalıdır.

Tabii ki, böyle bir gönül yüceliği ve bu denli bir disiplin ruhu -hususî bir inayet olmazsa- bir anda kazanılmaz. O ufka ulaşmak, uzun bir zaman ve ciddi temrinat ister. Şu kadar var ki, Ramazan bir başlangıçtır ve o güzel hasletlere ulaşmak için çok bereketli bir ekim mevsimidir.

Aslında, inananlar için, insan ömrü bir Ramazan, büluğ çağı imsak vakti ve ölüm de iftar anıdır. Bir aylık Ramazan, bir ömür süren kulluk orucunun alıştırması gibidir. Otuz günde kazandığı güzel hasletleri hayat boyu devam ettirmesini bilenlerdir ki, onlar, burada biraz aç ve susuz kalmaya bedel, ötede "Kullarım, çok defa sizi renginiz kaçmış, benziniz sararmış-solmuş, gözleriniz içine çökmüş ve avurtlarınız çukurlaşmış olarak görüyordum. Buna Benim için katlanıyordunuz. O geçmiş günlerde takdim ettiklerinize bedel haydi bugün afiyetle yiyin, için." hitabını duyacak ve işte o gün asıl iftarı yapacaklardır."[79]

---

[79] *Kırık Testi*, 25.08.2008

İSTİFADE EDİLEN ESERLER

Kur'ân-ı Kerim

Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdullah eş-Şeybânî, *Müsned*, Zeyl: Şuayb Arnavut, Müessesetü Kurtuba, Kahire

Belazuri, *Ensâbu'l-Eşraf*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1996

Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musa, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, Tahkik: Muhammed Abdülkadir Ata, Mektebetu Dâri'l-Bâz, Mekke, 1994

—, *Şuabu'l-İman*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1996

Buharî, Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail el-Cu'fî, *el-Câmiu's-Sahîh*, İstanbul, 1401

Deylemi, *el-Firdevs*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1986

Ebu Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen*, Tahkik: Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, Talik: Kemal Yusuf Hût, (Elbânî'nin ahkamı ile birlikte), Dâru'l-Fikr, Beyrut

Halife b. Hayat, *Tarihu Halife*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1993

Hatib el-Bağdadi, *Tarih-i Bağdad*, Daru'l-kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, tsz

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, Dârü'l-Kitâbi'l-Arabi, Beyrut, 1967

İbn Abdi'l-berr, *el-İstîâb*, Daru Nahdati Mısr, Kahire,

İbn Hacer, *el-İsabe*, Matbaatu's-Saade, Bağdad, 1328

İbn Hişam, *es-Sîre*, Daru'l-Fikr, Kahire, tsz.

İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zadu'l-Meâd*, Beyrut, tsz.

İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, Mektebetu'l-Maarif, Beyrut, 1981

İbn Mâce, *Sünen*, Şeriketü't-Tıbaati'l-Arabiyye, Riyad, 1983

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, Mektebetü Hancı, Kahire, 2001

M. Fethullah Gülen, herkul.org, *Kırık Testi*, 25.08.2008

—, *Sızıntı*, Şubat/1990

Mehmet Demirci, "*İbadetlerin İç Anlamı*", Tasavvuf Dergisi, 3. sayı, Ankara, 2000

Mübarekfuri, Safiyyu'r-Rahman, er-Rahîku'l-Mahtûm, Mekke, 1980

Münziri, *et-Tergib vet-Terhib*, Beyrut 1968, 3. Baskı

Müslim, Ebu'l-Huseyn İbn Haccac el-Kuşeyrî en-Neysâbûrî, *Sahihu Müslim*, Mukaddime, Tahkik: Muhammed Fuad Abdülbaki, Daru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut

Nesâî, *Sünen*, Mektebü't-Terbiyyeti'l-Arabi, Riyad, 1988

Suat Yıldırım, *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Işık Yayınları, 2005

Taberanî, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, *el-Mucemu'l-Evsat*, Tahkik: Tarık b. Ivadullah, Dâru'l-Harameyn, Kâhire, 1415

Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa, *el-Camiu'l-Kebir (Sünen)*, Tahkik, tahric ve talik: Beşşar Avvad Maruf, Dâru'l-Ğarbi'l-İslamî, Birinci Baskı, Beyrut, 1996